

NARODOWY PROGRAM ROZWOJU HUMANISTYKI

Sumariusz Metryki Koronnej Księga Wpisów MK 188 z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie

opracował Janusz S. Dąbrowski

Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2014 – 2018

Wykaz skrótów

AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych

Boniecki – A. Boniecki, *Herbarz polski*, T. I–XVI, Warszawa 1899–1913

Kułakows’kyj – Petro Kułakows’kyj, *Czernihowo–siwerszczyna u składi Reczi Pospolitoj, (1618–1648)*, Kijów 2006

LWlkKuj1659 – Lustracja Województw Wielkopolskich i Kujawskich 1659–1665, Cz. I, wyd. C. Ohryzko–Włodarska, Wrocław 1978, cz. II, wyd. Z. Górski, J. Pakulski, A. Tomczak, Toruń 1996

LWRusk – *Lustracja województwa ruskiego, 1661–1665*, cz. 1–3, ed. K. Arłamowski, E. Arłamowska, W. Kaput, Wrocław 1970–1976

MK – Metryka Koronna

Niesiecki – K. Niesiecki, *Herbarz polski*, T. I–X, wyd. J. N. Bobrowicz, Lipsk 1839–1846

PSB – *Polski Słownik Biograficzny*, tom I i nast., Kraków od 1935
SGKP – *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. I – XV, Warszawa 1880–1914, pod red. F. Sulimirskiego, F. Chlebowskiego, W. Walewskiego et. al.
SMK – *Sumariusz Metryki Koronnej*, T. I i nast., ed. W. Krawczuk, K. Chłapowski, Kraków 199 i nast.
U – *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, T. I i następne, Wrocław–Kórnik od 1985, pod red. A. Gąsiorowskiego
VC – *Volumina Constitutionum*, t. I i nast., wyd. W. Uruszczak, S. Grodziski, I. Dwornicka et al., Warszawa od 1996
VL – *Volumina Legum*, t. I–X, wyd. J. Ohryzko, Z. Kaczmarczyk, St. Petersburg 1859

Numer pierwszy odnosi się do księgi, natomiast drugi, po ukośniku, do całego zbioru dokumentów Władysława IV zapisanych w Księgach Wpisów Metryki Koronnej

s. 1a¹; Napis informujący, że jest to księga wpisów podkanclerzego koronnego Aleksandra Trzebieńskiego, biskupa przemyskiego, opata jędrzejowskiego z lat 1643, 1644².

Regesty

[1643]

1/3802a

k. 1 a – 1 a v

Warszawa, 14 marca 1643

Król w uznaniu zasług nadaje Jakubowi Trzebuchowskiemu, swemu sekretarzowi, urząd cześnika inowrocławskiego, wakujący po obłożeniu Mikołaja Sokołowskiego infamią, i pozbawieniu w związku z tym urzędu, w wyniku śmierci cywilnej¹. Podaje się do wiadomości urzędników i szlachty województwa inowrocławskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ W nagłówku błędnie mowa o śmierci Sokołowskiego, ale w dokumencie wyraźnie podano, że chodzi o śmierć cywilną, stąd zapewne informacja o śmierci Sokołowskiego w U VI/2 nr 577–578.

2/3803

k. 1 a v

Warszawa, 18 marca 1643

Król nadaje Janowi Młockiemu (*Młodzkiemu*)¹ urząd skarbnika ziemi czerskiej, nieobsadzony po rezygnacji Jana Suffczyńskiego², o czym informuje urzędników i szlachtę województwa mazowieckiego, ziemi oraz powiatu czerskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Stanisława Żurowskiego.

jęz. lac.

¹ W księdze dwukrotnie występuje numer *1a*.

² Data 1644 (MDCXLIV) wpisana dwukrotnie.

¹ Młocki h. Prawdzic, Uruski, XI, s. 156. Zob. dok. 111. ² W 1648 r. występował nadal z urzędem, *Elektorów poczet*, s. 353.

3/3804

k. 2 – 2 v

Warszawa, 17 marca 1643

Król, za wstawiennictwem Stanisława Koniecpolskiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego pozwala, aby Stefan Kowalski¹, rotmistrz JKM, i jego żona Anna z Rembieszowa, mogli ustąpić z praw dożywotnich do miasta Dąbrowica¹, zwanego też Berek i wójtostwa tamże, dóbr położonych w starostwie barskim, województwie podolskim, na rzecz Hieronima Brodnickiego, rotmistrza JKM, oraz jego żony Anny z Kowali. Hieronim Brodnicki, rozpoczął karierę wojskową pod rozkazami Stanisława Koniecpolskiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego. Brał udział w ekspedycjach pruskich, tatarskich, wołoskich, do uspokojenia zbuntowanych Kozaków, służąc przez lat osiemnaście. Po wpisaniu cesji w aktach urzędowych Brodnicy będą posiadali wspomniane dobra dożywotnio. Sumy zapisane na tych dobrach zostają pomniejszone o jedną czwartą.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Kowalski h. Korab, Boniecki, XII, s. 19. ² Dąbrowa w 1615, miasto nad Ladawą; potem Berek, ob. wieś, SGKP, I, s. 108.

4/3805

k. 3 – 3 v

Warszawa, 20 marca 1643

Król za wstawiennictwem Stanisława Koniecpolskiego kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, pozwala Bartłomiejowi Ściborowi¹ ustąpić z praw dożywotnich do połowy wsi Hreczana w województwie podolskim, powiecie latyczowskim, na rzecz brata, Stanisława Ścibora i jego żony Barbary Branickiej, którzy to małżonkowie już posiadają połowę tej wsi na mocy przywileju królewskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ W dokumencie *Scibor* i *Sczibor*.

5/3806

k. 3 v – 4

Warszawa, 22 marca 1643

Król, za wstawiennictwem pewnych doradców, rozszerza dożywotnie prawo do młyna Staciwa, przysługującego sławetnej Zuzannie Bemównie, wdowie po mieszczaninie Eggercie, na sławetnego mieszczanina toruńskiego Adama Jungiewiczza, obecnego męża Zuzanny. Młyn Staciwa leży blisko młyna Libiecz (*Libyecze*) na rzece Drwęcy. Małżonkowie będą posiadali młyn ze wszystkimi przynależnościami i dochodami, po ich śmierci młyn będzie podlegał wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego.

jęz. łac.

6/3807

k. 4 – 4 v

Warszawa, 21 marca 1643

Król zaleconemu sobie Balcerowi Maleczyńskiemu, odznaczonemu podczas wyprawy moskiewskiej pod chorągwią Aleksandra Piaseczyńskiego kasztelana kijowskiego, nadaje dożywotnio pustosz zwaną Ryczewskie, w powiecie nowogrodzkim siewierskim¹, po Samuelu Wołodkiewiczu (in. Włodkiewicz). Maleczyński ma wypełniać obowiązki związane z obroną tamtejszych zamków². Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac., jęz. pol.

¹ W źródle w: „Nowogrodczyźnie”. ² Zob. dok. 9.

7/3808

k. 5 – 5 v

Warszawa, 19 marca 1643

Król rozszerza dożywotnie prawa Macieja Pawłowskiego¹, zasłużonego rotmistrza królewskiego i strażnika koronnego do wsi Radziepowce (*Radzipowce*)², położonej w województwie podolskim, powiecie latyczowskim, na jego żonę, Mariannę Działyńską.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Maciej z Pawłowic Pawłowski, rotmistrz, strażnik koronny, zm. 1644, nagrobek u bernardynów we Lwowie, K. Niesiecki, VII, s. 261. Radziepowce, zob. Jabłonowski, *Lustracye Królewszczyn*, s. 27.

8/3809

k. 5 v – 6

Warszawa, 23 marca 1643

Król pozwala Gneomorowi Reinholdowi Krokowskiemu z Krokowej, staroście lęborskiemu, ustąpić z praw do folwarku Obliwice (*Oblerytz*) i do wsi Nowa Wieś (*Newendorff*), Wilkowo (*Wilko, Vilko*), Rekowo (*Rękaw*), Łęczyce (*Lanzitz*) w województwie pomorskim, [powiecie lęborskim], na rzecz syna, Ernesta z Krokowej Krokowskiego. Po dokonaniu cesji w aktach publicznych, zgodnie z zgodą króla, Ernest będzie posiadał wspomniane dobra dożywotnio, wraz z dochodami, z których winien płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego. Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

9/3810

k. 6 – 6 v

Warszawa, 21 marca 1643

Król ze względu na żołnierskie dokonania Balcera Maleczyńskiego podczas różnych ekspedycji pod chorągwią Aleksandra Piaseczyńskiego kasztelana kijowskiego¹, nadaje mu pustosz zwaną Ryczewskie² w [powiecie] nowogrodzkim [siewierskim], która z pewnych przyczyn wróciła do dyspozycji króla po Samuelu Wołodkiewiczu. Dobra te Maleczyński otrzymuje w dożywocie wraz z wszystkimi

dochodami, wyjąwszy saletry i towary leśne, wymagające zgody króla; winien wypełniać obowiązek obrony tamtejszych zamków.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ Zob. dok. 6. Na Ryczewskich gruntach Wołodkiewicz osadził powtórnie slobodkę Spaskie Pole, Kułakows'kyj, *Czernihowo–Siwierszczyna*, s. 305, 429, 442.

10/3811

Warszawa, 28 [marca ?]¹ 1643

k. 6 v – 7

Król rozszerza dożywotnie prawa Franciszka Czarnkowskiego (*Czarkowskiego*)², starosty międzyrzeckiego, do tegoż starostwa międzyrzeckiego, na jego żonę, Konstancję Lubomirską, ze względu na zasługi samego Franciszka Czarnkowskiego, oddane tak w czas wojny jak pokoju, jak jego ojca, [Adama Sędziwoja] Czarnkowskiego (*Czarkowski*), wojewody łęczyckiego, starosty generalnego wielkopolskiego. Małżonkowie będą posiadali starostwo z wszystkimi przynależnościami i dochodami. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone zgodnie z prawem, jeśli nie, winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ W daciej opuszczono informację o miesiącu. ² Por. Chłapowski, *Starostowie w Wielkopolsce*, s. 31–32.

11/3812

k. 7 v – 8

Warszawa, 22 kwietnia 1643

Król pozwala małżonkom, zasłużonemu pod Cecorą i przeciwko Kozakom buntownikom Piotrowi Dymnickiemu i jego żonie i Małgorzacie scedować wieś Sieniawka w województwie podolskim, powiecie latyczowskim, na rzecz Krzysztofa Błędowskiego¹ wysłużonego żołnierza królewskiego oraz jego żony Anny. Po dokonaniu cesji w księgach publicznych dobra te małżonkowie otrzymają w dożywocie z wszystkimi przynależnościami i dochodami; jeśli dobra nie są obciążone starymi sumami, winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego.

jęz. łac.

¹ Nazwisko pisane *Błędowski* i *Błendowski*.

12/3813

k. 8 – [9]

[1643?]

Król nadaje dożywotnio Marcinowi Irzyńskiemu, swemu komornikowi oraz jego żonie Katarzynie Chrzęstowskiej, wójtostwo miasta Nowe Miasto¹ z czterema włókami, z których jedna zwana jest „Woytkowka” na której był młyn, druga położona jest koło włók plebana, trzecia położona jest między czterema włókami należącymi do wsi Szczawin (*Szczawino*), czwarta włóka ze stawem z węgorzami położona jest we wsi Latonice. Dobra te mogą wykupić z rąk spadkobierców

Macieja, Piotra i Wacława Ślubowskich. Do wójtostwa przynależy sądownictwo targowe i prawo wycinki drzew na budowę własną i na potrzeby domowe w lasach starostwa nowomiejskiego Księstwa Mazowieckiego, prawo warzenia piwa i palenia gorzałki, a także wyszynku, bez podlegania obciążeniom prywatnym i miejskim, oraz prawo swobodnego połowu i budowania młynów na rzece Sona. Po śmierci Irzyńskiego i żony dobra będą podlegały wykupowi².

Jęz. lac.

¹ W dok. „Nowomesten.” W epoce pisano Nowemiasto, ob. „Nowe Miasto”. ² Brak końca dokumentu.

[brak karty 9–9v, co odnotowano w rękopisie u dołu stron 8v i 10]

13/3814

k. [9 – 9v?]

Warszawa, 20 czerwca 1643¹

Król zezwala Kasprowi (*Gaspar*) Poniatowskiemu na scedowanie dóbr wsi Kunkowa Wola² na rzecz Adama i Anny (z Lipego) Poniatowskich².

j. lac.

¹ Dokumentu brak w Metryce, jego treść odtworzono, zob. niżej; data i miejsce wg LWlkpKuj1659, cz. II, s. 266. ² Także Kąkowa Wola, zob. LWlkpKuj1659, cz. II, s. 266; w nagłówku dokumentu w Metryce wieś została określona jako tenuta. ³ Regest dokumentu na podstawie spisu treści – nagłówków dokumentów – MK188, k. 133v.

14/3815

k. [9v? –10]¹

Warszawa, 16 czerwca 1643

Król potwierdza prawa dożywotnie Macieja Bukowskiego do czterech łąnów w dobrach Rywałd w województwie chełmińskim w starostwie radzyńskim².

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Brak karty 9 z zasadniczą częścią dokumentu, co odnotowano u dołu stron 8 v i 10. Regest dokumentu na podstawie spisu treści – nagłówków dokumentów – MK188, k. 133v. ² Potem osobna tenuta, Riwałdt albo Liwald, Paczkowski, *Opis królewszczyzn*, s. 434–435.

15/3816

k. 10 – 10 v

Warszawa, 5 maja 1643

Feria Tertia ante Festum SS. Philippi et Jacobi Apostolorum

Król zezwala oblatować w aktach kancelarii koronnej swój poniższy mandat.

Władysław IV zwraca się do magistratu Gdańska z mandatem dotyczącym sprawy między Janem von Senden a Krzysztofem Rumler, mieszczanami i kupcami gdańskimi, o osiem tysięcy sześćset sześć złotych polskich, dwadzieścia jeden groszy, i dziewięć denarów, która to sprawa trafiła do asesorskiego sądu królewskiego na drodze apelacji od wyroku sądów ławniczego i radzieckiego miejskiego. Wyrok ogłoszono w Warszawie 24 marca 1642 roku (*feria secunda post Dominicam Oculi Quadragesimalem proxima*). Ponieważ wspomniany Rumler na różne sposoby opóźnia wykonanie tego wyroku, król nakazuje jego wykonanie. Warszawa 16 VI 1642, opieczętowany pieczęcią kancelarii mniejszej koronnej, podpisany przez Aleksandra Trzebińskiego, referendarza.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. lac.

16/3817

k. 10 v – 11 v

Warszawa, 24 lipca 1643

Król pozwala Gabrielowi Stępkowskiemu (Stempkowski)¹, kasztelanowi braclawskiemu, staroście włodzimierskiemu, rotmistrzowi królewskiemu, który zasłużył się już za panowania Zygmunta III, brał udział w wyprawach tureckich, tatarskich, moskiewskich, pruskich, sprawował legacje, spełniał też inne funkcje publiczne, ustąpić prawa do starostwa włodzimierskiego na rzecz syna, Daniela Stępkowskiemu, dworzanina królewskiego. Po cesji w księgach urzędowych Daniel Stępkowski otrzyma te dobra w dożywocie, wraz z zamkiem włodzimierskim, jurysdykcją, wszystkimi przynależnościami i dochodami, z których winien corocznie płacić duplę kwarty do skarbu rawskiego².

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ W dokumencie i w nagłówku pisownia nazwiska *Stępkowski, Stęmpkowski*. Zob. U III/5 nr 546–547.

17/3818

k. 11 v – 12

Warszawa, 20 lipca 1643

Król zezwala Dawidowi Willebruchowi, serwitorowi i faktorowi królewskiemu raz jego żonie Korduli Reisners¹, ustąpić na rzecz Daniela Kielera, komornika JKM i jego żony Elżbiety Willebruchownej, z praw dożywotnich i emfiteutycznych do gruntu zwanego Kierwaldt z młynem, położonego między wsiami Barłożno, Wielbrandowo (*Wielbładowo*), Grabowo, Borkowo¹, i Piła, w województwie pomorskim, w starostwie osieckim. Po dokonaniu cesji w aktach urzędowych dobra te małżonkowie będą uzyskują prawem dożywotnim i emfiteutycznym; po ich śmierci dobra będą podlegały wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Andrzeja Bujalskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ W dok. *Reisenors, Reisners*, co chyba jest bardziej poprawnym zapisem. Chodzi niewątpliwie o Borkowo ok. 4 km na płn. od Kierwałdu, ob. w gminie Morzeszczyn.

18/3819

k. 12 – 12 v

Warszawa, 25 lipca 1643

Król zasłużonemu zarówno za Zygmunta III jak i za obecnego panowania nadaje dożywotnio Markowi Wodyńskiemu, kasztelanowi podlaskiemu, starostwo nurskie, wakujące po śmierci Jana Chądzyńskiego. Nadanie obejmuje miasto Nur, jurysdykcję starościńską sądową, wszystkie wsie, przynależności i dochody. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem, jeśli nie, winien płacić corocznie duplę kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego sekretarza wielkiego koronnego.

jęz. lac.

19/3820

k. 12 v – 13 v

Warszawa, 30 czerwca 1643

Król, w uznaniu zasług podczas licznych ekspedycji, pozwala Aleksandrowi Piaseczyńskiemu (*Piaszczyńskiego*), kasztelanowi kijowskiemu, staroście ulanowskiemu na scedowanie na rzecz Jana Piaseczyńskiego starosty nowogrodzkiego, z prawa lennego do obrębów Napień¹ i Sudeniec, nad rzeczkami Bielca i Derasnią, w powiecie nowogrodzkim siewierskim. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi nadanie obejmuje linię męską z obowiązkiem obrony tamtejszych zamków, wszelkie przydatki i dochody tychże obrębów, za wyłączeniem jednakże prawa do wytwarzania saletry i towarów leśnych, wymagających, tak jak dysponowanie lennem, zgody królewskiej.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ Pisane też: *na Pięń*.

20/3821

k. 13 v – 14

Warszawa, 30 czerwca 1643

Król pozwala Aleksandrowi Piaseczyńskiemu kasztelanowi kijowskiemu, staroście ulanowskiemu na scedowanie na rzecz Michała Jankowskiego, skarbnika nowogrodzkiego siewierskiego, z praw lennych do wsi Kozinki położonej w *Nowogrodzycznie*. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi Jankowski z żoną będzie dziedziczył lenno w linii męskiej, wypełniając obowiązek obrony tamtejszych zamków i dysponując wszystkimi przynależnościami i dochodami, wyjąwszy wytwarzanie saletry i towarów leśnych, które wymagają zgody królewskiej.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

21/3822

k. 14 – 14 v

Rawa, 4 lipca 1643

Król zezwala wpisać do ksiąg kancelarii koronnej swój dokument¹.

Władysław IV pozwolił Samsonowi Wąsowiczowi (*Wąszowic, Waszowic*) oraz jego żonie Jadwidze ze Skotlic ustąpić z praw dożywotnich do wsi Janów (*Janow, Jąnow*) i wójtostwa tamże się znajdującego, w ziemi łomżyńskiej na rzecz Hieronima Radziejowskiego (*Radzieiewski*), starosty łomżyńskiego, i jego żony Eufrozyny [Eulalii Tarnowskiej] z Tarnowa. Po dokonaniu cesji w księgach urzędowych Radziejowscy otrzymają te dobra w dożywocie z wszystkimi dochodami, z których winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego; wójtostwo po ich śmierci będzie podlegało wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jakuba Maksymiliana Fredrę, regensa kancelarii koronnej.

jęz. łac.

¹ Najpewniej data wystawienia dokumentu i oblatowania jest tożsama.

22/3823

k. 15

Warszawa, 11 lipca 1643

Król pozwala Kasprowi Poniatowskiemu, swemu dworzaninowi pokojowemu, ustąpić na rzecz Jana Opackiego, syna Krzysztofa, z dożywotniej pensji rocznej 500 złotych polskich, z dochodów starostwa latowickiego, wypłacanej na święto Jana Chrzciciela [24 czerwca]. Podaje to do wiadomości wszystkich zwłaszcza Zygmunta Opackiego, podkomorzego warszawskiego, wielkorządcy krakowskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

23/3824

k. 15 v – 16

Warszawa, 6 lipca 1643

Król po śmierci Jana Baranowskiego, starosty czorszyńskiego, przasnyskiego nadaje Kasprowi Poniatowskiemu, dworzaninowi pokojowemu, burgrabiemu krakowskiemu, dożywotnio wieś Kleszczową (*Kleszczowa*) z wójtostwem i młynem na rzece Pilica (Pilcza), a także młynem „Zagayny” i młynem czyli trzecią miarą w mieście Żarnowiec, w województwie krakowskim. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem, jeśli nie, Poniatowski winien płacić do skarbu rawskiego dupłą kwarty. Wójtostwo po jego śmierci będzie podlegało wykupowi

Dokument podpisany przez Władysława IV i Andrzeja Bujalskiego.

jęz. łac.

24/3825

k. 15 v – 16

Warszawa, 30 marca 1643

Król zasłużonemu w Prusach i przeciwko Wielkiemu Księciu [Moskiewskiemu]¹ żołnierzowi, walczącemu pod chorągwią kasztelana braclawskiego, Mikołajowi Zarembie, rozszerza dożywocie do wsi Chodorowka w starostwie chmielnickim, na jego żonę, Mariannę Zestelińską. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem, jeśli nie, małżonkowie winni płacić do skarbu rawskiego dupłą kwarty.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza wielkiego kor.

jęz. łac.

¹ Pozostawiono miejsce na wpisanie imienia.

25/3826

k. 16 – 17

Warszawa, 16 lipca 1643

Król rozszerza dożywotnie prawa Jana Małuckiego do wsi Biała w powiecie lelowskim na jego żonę Jadwigę Łodzińską. Małżonkowie będą dysponowali wsią z wszystkimi przynależnościami i dochodami. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem, jeśli nie, małżonkowie winni płacić do skarbu rawskiego duplę kwarty.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

26/3827

k. 17 – 19 v

Warszawa, 18 lipca 1643

Sabbato ante Festum Sanctae Mariae Magdalenae proximo

Król zezwala na wpisanie do akt kancelarii koronnej mniejszej dekretu sądu referendarskiego przez ręce podwójciego Łukasza Diabołka oraz Jana Firka, poddanych ze wsi Wielka Wola.

Władysław IV¹ stwierdza, że sprawa znalazła się w sądzie referendarskim po części jako apelacja od decyzji komisarzy królewskich: Wojciecha Wężyka, dziekana gnieźnieńskiego i Adama Komorowskiego, sekretarzy JKM, po części z odesłania ich sprawy do starosty warszawskiego. Dotyczyła skarg poddanych wsi starostwa warszawskiego, a zwłaszcza Wielkiej Woli, pozostającej w dzierżawie Stefana Dobrogosta Grzybowskiego, kasztelana lubelskiego i jego syna Jana, starosty warszawskiego. Poddani skarżyli się przed komisarzami na nadzwyczajnym wymiar robót, ustalony na trzy dni tygodniowo z połowy włóki, a w okresie żniw podczas tłoki (*tluki*) przymuszani byli do pracy codziennie. Uważali, że są zobowiązani tylko do pracy w wymiarze dwóch dni z *pułwłoczka* tak w lecie jak i w zimie, a w czasie żniw obowiązują ich *trzy tluki* [roboty nadzwyczajne], które mają *o swojej strawie odrobić*, prosili o zachowanie ich przy ustaleniach lustracji z roku 1564.

Komisarze dokładnie zbadali sprawę, wykorzystali rewizję [z 1564 r.] oraz inwentarz skarbowy z 1623 r., które potwierdziły racje poddanych o dwóch dniach roboczych z połowy włóki. W związku z tym komisarze ustanowili wymiar prac na cztery dni z włóki tygodniowo, dwa dni z połowy włóki, jeden dzień z ćwierci włóki, a w pracach tych mają zamykać się także inne roboty folwarczne, również podczas żniw. Praca zaczynać się ma o wschodzie słońca, kończyć o zachodzie, dwie godziny mają być przeznaczone na odpoczynek w południe, w zimie godzina jedna. Zniesione przez komisarzy zostały prace dodatkowe przy wymiarach i wymiotach zbóż do młócenia. Starostę zachowano przy trzech tłułkach rocznie, w czasie żniw, wedle ustaleń rewizji, inwentarza, i zeznań poddanych.

Poddani skarżyli się także na zmuszanie ich do pracy w dni świąteczne, oraz na przymuszanie do pełnienia straży. Komisarze stwierdzili jednak, że według starego zwyczaju tej wsi, poddani zobowiązani są do pełnienia nocnej straży w folwarku warszawskim, po jednym z domu, najwyżej dwóch ze wsi. Natomiast w przypadku straży dziennej i przy zbożu, przekaz inwentarza skarbowego i zwyczaju były sprzeczne, dlatego kwestia została odesłana do sądu referendarskiego.

Poddani skarżyli się także na daninę zwaną „sep” która odbierana była *korcem wielkim z czubami, aż się na ziemię wysypie, z potrząśnięciem i z*

tłoczeniem. Komisarze stwierdzili, że dzieje się to ze szkodą dla poddanych, postanowili, iż sep ma być odbierany miarą korca warszawskiego *pod rękę, bez czubów, to jest korzec postawiwszy z ramienia ma być sypane zboże, nie potrząsając nic ani nie tłocząc, a ten korzec nasypawszy ręką ma być wyrównany*. Dwie wdowy z Wielkiej Woli wniosły także skargę, że z powodu nieodpracowania pańszczyzny przez ich zmarłych mężów dwór zabrał im część dobytku, kwestia ta została odesłana do sądu referendarskiego.

Poddani skarżyli się także na bicie ciężkie i więzienie, komisarze zaś rozpoznawszy sprawę nakazali, by poddani *rządzeni byli laskawością i ochroną a nie surowością*.

Od tych postanowień starosta apelował do sądu referendarskiego. Poddanych reprezentował w sądzie Jan Rzebczyński, pozwanych Stanisław Jezierzyński, podstarości warszawski oraz Paweł Parul, urzędnik dzierżawców. Sąd potwierdził ustalenia komisarzy w sprawie wymiaru robocizny. Sąd potwierdził także dekret komisarzy w punkcie dotyczącym straży nocnej dodając, że skoro Wielka Wola i Mokotów odprawują wspólnie tę straż, aby nie pełniły jej razem, lecz osobno, tzn. gdy Wielka Wola odprawuje straż wedle układu: po jednym z domu, po dwóch ze wsi, po niej ma zaczynać straż Mokotów tymże sposobem. Odnośnie straży dziennej, referendarski sąd postanowił, że starosta może ustanawiać takich stróżów. Co do sepu żytniego i owsianego sąd podtrzymał ustalenia komisarzy, z tą jednak różnicą, że sypanie ma odbywać się nie z *ramienia* lecz trybem zwyczajnym, sypka żytnia ma być odbierana *pod strych*, a owsiana *pod rękę*. Sąd nakazuje zwrot zagrabionego dobytku wdowom, mogą one albo uprawiać dotychczas posiadaną ziemię i świadczyć z niej robociznę, lub też na tym miejscu zasadzić kogoś innego. Sąd referendarski podtrzymał decyzję komisarzy w kwestii nadmiernie surowego karania.

Po załatwieniu wspomnianych punktów, dodatkowo poddani zwrócili się do sądu o zachowanie ich przy *sypkach* [zwyczaju warzeniu piwa]. Choć zwyczaj *sypek* przynosi uszczerbek dochodom karczm starostwa, postanowieniem sądu mogą być one dopuszczone na weselach i chrzcinach, jednak chłopci powinni zawsze powiadomić o tym dwór. Dekret wystawiony w Warszawie 27 lutego (*w piątek po św. Macieju Apostole*) 1638 roku, podpis Jakub Wierzbęta Doruchowski, referendarz koronny.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. pol.

¹ Tytułatura: „Władysław Czwarty z Bożej Łaski król Polski, Wielkie Książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie, Inflantskie, Smoleńskie, Czernichowskie. A Szwedzki, Gotski, Wandalski Dziedziczny KRÓL”.

27/3828

k. 19 v – 20

Warszawa, 17 lipca 1643

Król pozwala Markowi Scacchi (*Schacio, Schakio*)¹, kapelmistrzowi królewskiemu, i jego żonie Reginie Kellerin ustąpić z praw dożywotnich do praw emfiteutycznych [dzierżawnych], jakie posiadają do ćwierci włóki (*mansus*) we wsi Górki w starostwie osieckim, między włókami ...² scedować na rzecz chłopca

Marcina Schodryna³. Pod dokonaniu cesji w aktach publicznych Marcin Szkodryn będzie trzymał te dobra prawem emfiteutycznym.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Aleksandra Patalas, *W kościele, w komnacie i w teatrze. Marco Scacchi. Życie, muzyka, teoria*, Kraków 2010; por. dok. 38. ² Zostawiono puste miejsce na nazwy posiadaczy. ³ W dok. *Schodryn*, w nagłówku *Szkordyn*.

28/3829

k. 20 – 20 v w folwarku zwanym Białowicz, 26 sierpnia 1643
Król nadaje Olbrachtowi Giżyckiemu, stolnikowi wieluńskiemu, sekretarzowi JKM, od wielu lat służącemu na dworze, już w czasach Zygmunta III, dwie pensje dożywotnie, jedną pieniężną w wysokości pięćdziesięciu (*Quinquaginta*) grzywien polskich, czyli osiemdziesięciu złotych¹, wybieraną od mieszkańców miasta Wągrowiec, i drugą pensję, zbożową nazywaną „sep” ze wszystkich wsi oraz folwarków opactwa wągrowieckiego zbieraną na dzień św. Marcina (11 listopada). Pensje te wakują po śmierci [Stanisława] Ossowskiego, dzierżawcy keyńskiego². Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ W dok. „Octuaginta”; wątpliwość budzi to, że 50 grzywien to blisko 10 kg srebra, za równowartością byłoby ok. 1100–1200 złotych polskich. ² Zostawiono puste miejsce na imię, zob. Chłapowski, Starostowie w Wielkopolsce, s 23. Por. dok. 53.

29/3830

k. 21 – 21 v Brańsk [?]¹, 15 sierpnia 1643
Król pozwala Markowi Wodyńskiemu, kasztelanowi podlaskiemu, staroście nurskiemu, ustąpić z praw do starostwa nurskiego na rzecz ...². Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi ...² będzie dysponował dożywotni starostwem z przynależnościami i dochodami, z których winien płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ *Branscy*. ² Trzykrotnie pozostawiono puste miejsce na wpisanie osoby.

30/3831

k. 21 v – 22 Kotra, 8 września 1643
Król nadaje Markowi Wodyńskiemu, kasztelanowi podlaskiemu, dożywotnio starostwo drohickie, wakujące po śmierci Marcina Leśniowolskiego. Nadanie obejmuje wszystkie przynależności i dochody, z których winien płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego, dbać o lasy, granice, budynki i nie uciążać poddanych niezwykłymi pracami i ciężarami.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

31/3832

k. 22 – 22 v

Warszawa, lipiec¹ 1643

Król utalentowanemu, prawemu i doświadczonemu Stanisławowi Kobierzyckiemu, podczaszemu kaliskiemu, zasłużonemu już w czasach Zygmunta III, który odprawił pomyślnie legacje do obcych krajów, w tym do Belgii, nadaje dożywotnio urząd kasztelana gdańskiego², wakujący po awansie Gerharda Denhoffa na urząd wojewody pomorskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza JKМ.

jęz. lac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na datę dzienną. ² Zob. U I/2 nr 289, U V/2 nr 432.

32/3833

k. 23 – 23 v

Warszawa, 3 lipca 1643

Król rozszerza dożywotnie prawa Stanisława Kowalskiego stolnika ziemi lwowskiej, do wsi Grzęda, Sieciechów¹, Wola Brzuchowicka (*Branchowicka*), na jego żonę Reginę Trzebieńską. Małżonkowie będą posiadali wsie z wszystkimi przynależnościami i dochodami, z których winni corocznie płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Pozostawiono puste miejsce, być może na wpisanie sołectwa lub folwarku.

33/3834

k. 23 v – 24

Warszawa, 30 czerwca 1643

Król biorąc pod uwagę żołnierskie zasługi, dożywotnim prawem Stanisława Kowalskiego, stolnika lwowskiego do połowy miasta Bóbrka i do wsi Łany, Piątniczany, oraz Łąki w ziemi lwowskiej obejmuje jego żonę Reginę Trzebieńską, miłośniczkę Ojczyzny i dziedziczkę zasług ojcowskich. Małżonkowie będą posiadali dobra ze wszystkimi przynależnościami i dochodami, z których winni corocznie płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

34/3835

k. 24 – 24 v

Warszawa, 28 lipca 1643

Król pozwala Stanisławowi Brześciańskiemu scedować dziedziczne prawa do części młyna wsi Korczów (*Korczow*)¹, w województwie bełskim, na rzecz małżonków Andrzeja Kłuszowskiego i Heleny Dąbrowskiej (*Dąmbrowska*). Po dokonaniu cesji w księgach urzędowych Kłuszowscy uzyskają prawa dożywotniej w tej części. Po ich śmierci młyn będzie podlegał wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Korczów, wieś ok. 14 km na zach. od Bełża.

35/3836

k. 24 v – 25

Warszawa, 20 czerwca 1643

Król zatwierdza ustalenia swoich komisarzy, posłanych do wyceny i ustalenia taksy podatkowej budynków zbudowanych w dobrach wójtostwa żarnowieckiego przez Joachima Morskiego, tenutariusza tego wójtostwa. Akt komisarzy wystawiony został 11 lutego (*Feria quarta ante Festum S. Valentini Martyris*) 1643 roku.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

36/3837

k. 25 – 25 v

Warszawa, 3 sierpnia 1643

Król nadaje Mikołajowi Skaszewskiemu¹ urząd chorążego bielskiego, wakujący po śmierci Mikołaja Łoknickiego². Podaje się do wiadomości urzędników i szlachty ziemi bielskiej.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ W dokumencie za pierwszym razem Skarszewski, za drugim razem i w nagłówku, poprawnie – Skaszewski. ² Zob. U VIII, nr 12.

37/3838

k. 25 v – 26

Warszawa, 6 sierpnia 1643

Król zezwala Piotrowi Bujalskiemu, łowczemu ziemi rawskiej, a także jego żonie¹, ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa we wsi Stara Rawa (*Starorawa*) z karczmą, w starostwie rawskim, na rzecz Samuela Ryłskiego i jego małżonki. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi dobra te Ryłscy otrzymają dożywotnio; po ich śmierci wójtostwo z karczmą podlegać będą wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Stanisława Żurowskiego.

jęz. łac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię; wg Bonieckiego, I, s. 151, II, s. 234, żoną była Marcyanna z Belskich h. Przerowa. 2.

38/3839

k. 26 – 26 v

Warszawa, 20 lipca 1643

Król, w uznaniu zasług, nadaje Aleksandrowi Kobierzyckiemu urząd podczaszego kaliskiego, wakujący po wyniesieniu Stanisława Kobierzyckiego na urząd kasztelana gdańskiego¹.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Zob. U I/2, nr 289.

39/3840

k. 26 v – 28

Warszawa, 31 lipca 1643

Feria Sexta post Festum Sanctae Annae Proxima

Król zezwala na prośbę Marka Scacchi¹ serwitora królewskiego wpisać do akt kancelarii koronnej poniższy dokument, wystawiony w kancelarii mniejszej.

Władysław IV potwierdza dokument wystawiony przez Jana Grzybowskiego, starostę warszawskiego, dworzanina pokojowego. W akcie tym starosta, dla powiększenia dochodów starostwa warszawskiego, stwierdza, że dla powiększenia dochodów starostwa polecił wymierzyć kawałek gruntu, należący do folwarku starostwa warszawskiego, położony za gruntami mansjonarzy kościoła św. Jana, przy żupie królewskiej, szeroki na sto łokci i trzy ćwierci, długi na łokci siedemdziesiąt osiem i trzy ćwierci, dla Marka Scacchi, kapelmistrza JKM. Czynsz roczny ustalił na dwadzieścia złotych. Scacchi oraz jego potomkowie i sukcesorzy uzyskują prawo dysponowania tą nieruchomością, za uprzednim pozwoleniem króla. Wolno im na tym gruncie i placu budować, uzyskują zwolnienie z wszelkich ciężarów, poza wymienionym czynszem, który płacony ma być na św. Marcina [11 XI] podstarościemu lub pisarzowi prowentowemu warszawskiemu. Scacchi zasłużył się na dworze przez około dwadzieścia lat. Warszawa, 8 V 1642, podpis Jana Grzybowskiego starosty warszawskiego. Potwierdzając przywilej król zastrzega, że wyżej wymieniony plac nie może zostać alienowany czy na rzecz osób świeckich, czy duchownych od dóbr królewskich i ma być z niego płacony coroczny czynsz. Uwalnia wieczyście dom kapelmistrza od gospód, także podczas sejmów. Warszawa 30 VII 1643, podpis Władysława IV i Tomasza Ujejskiego. Relacja Aleksandra Trzebieńskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. lac., jęz. pol.

¹ W dokumencie *Skakio, Schaky*, Zob. przyp. do dok. 26.

40/3841

k. 28 – 30

b. d. i m.¹ [Warszawa, 20 czerwca 1643 ?]

Król pozwala wpisać do księgi kancelarii mniejszej koronnej dokument komisarski, spisany w dobrach wójtostwa żarnowieckiego, podpisany przez Jana Starczewskiego, sekretarza królewskiego, 11 II (*feria quarta ante festum S. Valentini Martyris*) 1643 roku a dotyczący wyceny i taksy budynków w tych dobrach. Tenutariuszem wójtostwa był Joachim z Morska Morski, komisarzami zaś królewskimi Jan Racibór Starczewski, kanonik płocki, sekretarz JKM, Łukasz Kochański z Kochania, komornik ziemski krakowski, Wojciech Czarnecki z Czarnicy (*de Czarnka*), pisarz grodzki chęciński. Komisarze umocowani byli mandatem króla, wydanym w Warszawie 22 XII 1643 roku². Przeprowadzili dochodzenie w sprawie między Joachimem Morskim a poddanymi wsi Łany Małe (*Parva Lany*) należącymi do wójtostwa żarnowieckiego. Dokładnie opisany został dwór, piekarnia, obora, gumno, browar, karczma ze stajnią, a także stawki, sadzawki i stajnia jeszcze nie przykryta dachem³.

jęz. lac., jęz. pol.

¹ Brak karty 29 a z datacją, zob. dok. 34. ² Zapewne pomyłka, chodziło o rok 1642. ³ Zob. też dok. 100.

41/3842

k. [?]-30

Warszawa, 30 lipca 1643

Król zezwala Leszczyńskiemu na cesję karczmy we wsi Ryczywół (*Ryczywol*)¹ na rzecz Stanisława Witowskiego (*Withowski*) kasztelana sandomierskiego. Po jego śmierci karczma będzie podlegała wykupowi¹.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Nie zlokalizowano. Z istniejących miejscowości Ryczywół nad Radomką w pow. radomskim woj. sandomierskiego był miastem. Zapewne chodzi o część wsi Krzczów pod Bochnią. ² Ze względu na brak poprzedniej karty 29 a tekst niepełny, podano dane z nagłówków dokumentów, znajdujące się na k. 135.

42/3843

k. 30 – 30v

Warszawa, 30 lipca 1643

Król pozwala Stanisławowi Zienieckiemu i Krystynie Sokołowskiej, małżonkom, ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa miasta Kowale, na rzecz Stanisława Witowskiego, kasztelana sandomierskiego i starosty kowalskiego. Po dokonaniu cesji w aktach publicznych Witowski będzie posiadał dobra dożywotnio, po jego śmierci wójtostwo będzie podlegało wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

43/3844

k. 31 – 31 v

Warszawa, 5 czerwca 1643

Król nadaje Jakubowi Schellowi urząd instygatora skarbowego (*fiscalatus, fisci instigator*) ziem pruskich, wakujący po śmierci Richarda Lewesza, sekretarza królewskiego. Schell otrzymuje prawo badania, osobiście lub przez pełnomocników, i przekazywania na rzecz skarbu królewskiego wszelkich dochodów, wynikających z prawa kaduka, długów czy też innych, w Gdańsku i ziemiach pruskich. Ustanawia pensję roczną 500 talarów cesarskich płatnych ze skarbu w Prusach Królewskich. Wpływy będzie przekazywał do skarbu każdego roku na świętego Marcina (11 listopada), po odliczeniu wydatków.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

44/3845

k. 31 v – 32

Warszawa, 8 sierpnia 1643

Król pozwala Wielowiejskiej¹ ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa wsi Czastary (*Czastany*) w starostwie wieluńskim na rzecz Piotra Pruchnickiego (in. Prachnidic) oraz jego żony Jadwigi Gaszyńskiej. Po cesji dokonanej przed aktami

publicznymi małżonkowie dobra te otrzymają dożywotnio; po ich śmierci starostwo będzie podlegało wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię.

45/3846

k. 32 – 32 v

Warszawa, b.d.¹ 1643

Król, ze względu na podeszły wiek i zasługi Szymona Kołodzkiego, prepozyta gnieźnieńskiego, scholastyka włocławskiego, kustosza płockiego, kanonika krakowskiego, sekretarza królewskiego, pozwala mu przybrać jako koadiutora do kustodii płockiej Ludwika Tolibowskiego, kleryka (*minorum ordinum clericum*), z prawem sukcesji na urząd; król ma tu na względzie zasługi Kołodzkiego, a także ojca [Tolibowskiego] podkomorzego brzeskiego².

Dokument podpisany przez Władysława i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsca na datę dzienną i miesięczną. ² Chodzi o Marcina Tolibowskiego, U VI/2 nr 191.

46/3847

k. 32 v – 33 v

Warszawa, 8 sierpnia 1643

Król, w uznaniu zasług Kaspra Gutowskiego, swego komornika, pozwala mu ustąpić z praw do łanu wybranieckiego, położonego we wsi Bródno (*Brudno*), w starostwie warszawskim, na rzecz Marcina Jeżyńskiego, żołnierza królewskiego spod chorągwi Jana Żółtowskiego, pułkownika i gubernatora twierdzy Kudak. Po dokonaniu cesji w księgach urzędowych dobra te z przynależnościami i przywilejami będzie trzymać prawem wybranieckim, zgodnie z konstytucją z czasów Stefana Batorego. Gdyby rzeczony łan roli nie był pełny, za okazaniem tego dokumentu ma zostać wymierzony na tym gruncie według rejestrow rewizorskich. Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

47/3848

k. 33 v – 34

Warszawa, 8 sierpnia 1643

Król pozwala Kasprowi Gutowskiemu swemu komornikowi, ustąpić z praw dożywotnich do pensji rocznej płatnej na świętego Jana Chrzciciela [24 VI] w wysokości sześćdziesięciu złotych polskich z dochodów starostwa łomżyńskiego na rzecz Marcina Jeżewskiego żołnierza JKM spod chorągwi Jana Żółtowskiego, pułkownika i gubernatora twierdzy Kudak. Informuje o nadaniu starostw łomżyńskich.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

48/3849

k. 34 – 34 v

Grodno, 25 września 1643

Król nadaje prawem lennym Samuelowi Nieksakowiczowi¹, pisarzowi grodzkiemu nowogródzkiemu, pustosz Rochmany nad rzeczką Boyną² i dwór po drugiej stronie tej rzeczki, wakujące po bojarze Dorodonym. Nadanie dziedziczone przez małżonkę i potomków męskich z prawego łoża zobowiązuje do obrony tamtejszych zamków, obejmuje wszystkie przynależności i dochody, z wyłączeniem prawa do wytwarzania saletry i towarów leśnych, wymagających, podobnie jak dysponowanie dobrami, zgody królewskiej.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. pol.

¹ W dok. trzykrotnie *Nieksakowic*, i w nagłówku *Nieksakiewicz*. Kułakows'kyj, *Czernihowo–Siwierszczyna*, s. 420 podaje jako pisarza 1636–1647 Samuela Niekraszewicza. Kułakows'kyj, *Czernihowo–Siwierszczyna*, s. 444, lokalizuje Rachmany w włości poharskiej.

49/3850

k. 34 v – 36 v

Grodno, 25 września 1643

Król pozwala Annie Wołodkiewiczównie, wdowie po Janie Witowskim, a obecnie żonie Mikołaja Bogusza, chorążego mozyrskiego, ustąpić z praw dożywotnich do wsi (*derewni*) Lubiecow i slobody Altynow na rzeką Seń¹ w województwie czernihowskim, powiecie nowogródzkim, jakie posiadała po zmarłym Witowskim, na rzecz Aleksandra Piaseczyńskiego, kasztelana kijowskiego. Dobra te kasztelan i jego potomkowie męscy trzymać będą prawem dziedzicznym lennym, ze wszystkimi przynależnościami i dochodami, wyjąwszy wytwarzanie saletry i towarów leśnych, które wymagają zgody królewskiej, podobnie jak dysponowanie dobrami.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. pol.

¹ Lubiecow i Seń niezidentyf.. Altynow leżał we włości głuchowskiej, Kułakows'kyj, *Czernihowo–siwierszczyna*, s. 305, 443.

50/3851

k. 36 v – 37

Grodno, 26 września 1643

Król pozwala Gajewskiej¹, wdowie po Gajewskim² ustąpić z praw dożywotnich do wsi Łętkowice (*Letkowice, Linskowice*) i Pieczonogi w województwie krakowskim, powiecie proszowskim, na rzecz ...³. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, corocznie winna być płacona dupla kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Stanisława Żurowskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsca na imię. ² Zostawiono puste miejsca na imię. ³ Zostawiono puste miejsce na imię i nazwisko. Por. nr 50 i 51.

51/3852

k. 37 – 37 v

Grodno, 19 września 1643

Król rozszerza dożywotnie prawa Krzysztofa Gembickiego, stolnika koronnego, do wsi Łętkowice (*Lentkowice*) i Pieczonogi, w województwie krakowskim, powiecie proszowskim, na jego żonę Sapieżankę¹. Małżonkowie będą dysponowali wszystkimi przynależnościami i dochodami. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, małżonkowie corocznie winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię. Żoną Gembickiego była Krystyna Sapiecha. Por. dok. 49 i 51.

52/3853

k. 37 v – 38 v

Grodno, 18 września 1643

Król nadaje Krzysztofowi Gembickiemu, stolnikowi koronnemu, staroście gnieźnieńskiemu, dworzaninowi pokojowemu, dożywotnio wsie Łętkowice (*Lentkowice*) i Pieczonogi w województwie krakowskim, powiecie proszowskim, wakujące po śmierci Gajewskiego¹. Gembicki będzie dysponował wszystkimi przynależnościami i dochodami. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, winien corocznie winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię. Por. dok. 49 i 50.

53/3854

k. 38 v – 39

b. d. i m. [1643?]¹

Król nadaje Achacemu Przyłęckiemu urząd kasztelana oświęcimskiego, wakujący po śmierci Marcjana (*Mariani*) Przyłęckiego. Achacy Przyłęcki zasłużył się jako dworzanin za Zygmunta III, na sejmikach, jako poseł na sejmy, w Trybunale, a także przed sejmem koronacyjnym w misji do księcia Sudermanii Gustawa Adolfa², w pruskiej i moskiewskiej wyprawach wojennych. Odznaczył się na urzędzie stolnika ziemskiego [krakowskiego]. Król powiadamia o nominacji zainteresowanych, a zwłaszcza szlachtę księstw Zatorskiego i Oświęcimskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. łac.

¹ Zostawiono dwa razy puste miejsce na miesiąc i dzień (podano tylko rok), również w samym tekście, zob. U IV/2 nr 637, poprzednik zmarł 3 V 1643. ² Król Szwecji, nazwany księciem Sudermanii, ze względu na spór o koronę Szwecji z polską gałęzią dynastii Wazów.

54/3855

k. 39 v – 40

w folwarku *Biallowiedz*¹, 26 sierpnia 1643

Król nadaje Olbrachtowi Giżyckiemu, stolnikowi wieluńskiemu, sekretarzowi królewskiemu, od wielu lat służącemu na dworze, już w czasach Zygmunta III, dwie pensje dożywotnie, jedną pieniężną w wysokości pięćdziesięciu grzywien polskich czyli osiemdziesięciu złotych, wybieraną od mieszkańców miasta Wągrowiec, i drugą pensję, zbożową nazywaną „sep” ze wszystkich wsi oraz

folwarków opactwa wągrowieckiego zbieraną na dzień św. Marcina (11 XI). Pensje te wakują po śmierci Ossowskiego², dzierżawcy kcyńskiego³. Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ W dok. 27: *Białowicz*. ² Zostawiono puste miejsce na imię. ³ Por. dok. 27.

55/3856

k. 40 – 41 v

Warszawa, 7 sierpnia 1643

Feria Sexta ante Festum Sancti Laurentii Martyris proxima

Król zezwala wpisać do akt kancelarii koronnej swój dokument, oblatowany w tym urzędzie przez Piotra Bujalskiego, łowczego ziemi rawskiej.

Władysław IV stwierdza, że w przywileju wydanym w Toruniu, I 1635 prawem lennym nadał pewne dobra Piotrowi Bujalskiemu, łowczemu ziemi rawskiej, rotmistrzowi królewskiemu zasłużonemu w różnych ekspedycjach wojennych, a mianowicie sto włók położonych w siołach Sielce, Szustowice, Baranowo, Olichnowo, Wołojedowo, Awducino, Kudzino, Załupino, i innych, we włości małachowskiej. W dokumencie tym nie wspomniano jednak, że dobra te otrzymał w zamian za utracone dobra o nazwie Sierpieszczyzna¹, jakie uzyskał od Zygmunta III, a które to dobra za przyzwoleniem Rzeczypospolitej zostały one oddane Państwu Moskiewskiemu. Król potwierdza zatem nadanie z wszelkimi przydatkami i dochodami dla Bujalskiego i jego żony oraz potomków męskich, za wyłączeniem prawa do wytwarzania salety i towarów leśnych, wymagających osobnej zgody królewskiej. Bujalski zobowiązany jest do obrony tamtejszych zamków. Warszawa 10 IV 1638, kancelaria mniejsza litewska, podpis Władysława IV i Krzysztofa Zawiszy, pisarza Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Relacja Aleksandra Trzebieńskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. łac., pol.

¹ Dobra wzięły nazwę od miasta Serpejsk, SGKP X, s. 457.

56/3857

k. 41 v – 43

Warszawa, 7 sierpnia 1643

Feria Sexta ante Festum Sancti Laurentii Martyris proxima

Król pozwala wpisać do księgi kancelarii koronnej dokument królewski, oblatowany w kancelarii przez Piotra Bujalskiego łowczego ziemskiego rawskiego. Zygmunt III stwierdza, iż nadał prawem lennym Piotrowi Bujalskiemu, żołnierzowi królewskiemu trzydzieści włók ziemi we włości dołchonamowskiej (*dołchonamoskiej*), w województwie smoleńskim, jednak okazało się, że dobra te wcześniej nadane zostały komuś innemu. Król skasował zatem ten przywilej, lecz mając wzgląd na zasługi Bujalskiego w ekspedycji moskiewskiej, prawem lennym nadał jemu i jego żonie, a także potomkom, trzydzieści włók ziemi we włości iwankowskiej, w województwie smoleńskim, na części uroczyska zwanego Czuwacha, z placem na zamku smoleńskim, i ogrodem za tymże zamkiem. Bujalscy będą dysponowali w linii męskiej wszystkimi przynależnościami i dochodami, wyjąwszy wytwarzania salety i towarów leśnych, wymagających osobnej zgody królewskiej, podobnie jak dysponowanie dobrami. Obowiązany jest

bronić zamku smoleńskiego, utrzymując na zamku dom z zapasem żywności na pół roku, z czeladnikiem, a w razie wojny osobiście konno lub pieszo służyć na zamku smoleńskim. Warszawa 18 III 1631, podpis Zygmunta III i Krzysztofa Korwina Gosiewskiego, pieczęć mniejsza litewska.

Relacja Aleksandra Trzebieńskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. lac., jęz. pol.

57/3858

k. 43 – 44

Warszawa, 7 sierpnia 1643

Feria Sexta ante Festum Sancti Laurentii Martyris proxima

Król pozwala wpisać do akti kancelarii koronnej dokument królewski, oblatowany w kancelarii przez Piotra Bujalskiego, łowczego ziemskiego rawskiego.

Władysław IV ze względu na zasługi Piotra Bujalskiego rotmistrza i dworzanina z okresu ponad dwudziestu lat, w wyprawie inflanckiej, smoleńskiej, moskiewskiej, pruskiej, wołoskiej. Bujalski nie wiązał się też z żadnymi związkami czy konfederacjami. Król nadaje mu i jego żonie prawem lennym następujące dobra, *siola albo derewnię* Szwirydowo w ławnictwie ulubowskim, nad rzeką Ruczą (*Ruczo*), *siolo albo poczynek* Sidorowo we włości małachowskiej, w ławnictwie lwowskim, w województwie smoleńskim. Nadanie ma wynagrodzić mu stratę dóbr zwanych Sierpejszczyna (*Sierpeszczyna*), jakie niegdyś otrzymał od Zygmunta III, zostały one zwrócone Państwu Moskiewskiemu. Dobra są lenne, dziedziczne w linii męskiej, wraz ze wszystkimi przynależnościami i dochodami, wyjąwszy wytwarzanie saletry i towarów leśnych, wymagających osobnej zgody królewskiej, podobnie jak dysponowanie dobrami. Warszawa 24 VI 1643, podpis Władysława IV i Krzysztofa Zawiszy, pisarza Wielkiego Księstwa Litewskiego, pieczęć litewska.

Relacja Aleksandra Trzebieńskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. lac., jęz. pol.

58/3859

k. 44 – 44 v

Wilno, 29 grudnia 1643

Król pozwala sławetnemu Stanisławowi Ćwiklińskiemu, mieszczaninowi poznańskiemu, oraz jego żonie Małgorzacie, na dożywotni swobodny wyszynk rozmaitych trunków, mianowicie piwa wągrowieckiego, gorzałki, miodów, a także wina¹ w jego kamienicy położonej na przedmieściu Poznania, za Bramą Wrocławską, między domami kowala (*Fabri*) Jerzego i Leonarda kotlarzam brązownika (*aeris fabri*). Ćwikliński zasłużył się w różnych działaniach na rzecz skarbu królewskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Tomasza Ujejskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce, być może na inne rodzaje trunków.

59/3860

k. 44 v – 45

Wilno, 30 grudnia 1643

Król ze względu na zasługi żołnierskie, zwłaszcza podczas ekspedycji pruskiej i moskiewskiej, zezwala dożywotnio Sebastianowi Wolskiemu a także jego poddanym ze wsi Wola Stanomińska (*Wola Stanomska*) na wycinkę drzew w królewskich lasach gniewkowskich w województwie inowrocławskim na własne potrzeby domowe w województwie inowrocławskim.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

60/3861

k. 45 – 45 v

Wilno, 11 grudnia 1643

Król pozwala Wojciechowi Skrodzkiemu i jego żonie Halszce Polikszance ustąpić z prawa lennego do pustoszy zwanej Brzozowa nad rzeczką Rumosuchą za Sudością w powiecie nowogródzkim–siewierskim na rzecz Wojciecha Karwowskiego. Po dokonaniu cesji przed księgami grodzkimi Karwowski i jego potomkowie w linii męskiej trzymać będą te dobra prawem lennym ze wszystkimi przynależnościami i dochodami, w wyjątkiem wytwarzania saletry i towarów leśnych, wymagających, podobnie jak dysponowanie dobrami zgody królewskiej. Karwowski zobowiązany jest do obrony tamtejszych zamków.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

61/3862

k. 45 v – 46 v

Wilno, 1643¹

Król nadaje zasłużonemu Janowi Wielopolskiemu, staroście bieckiemu i bocheńskiemu w dożywocie wieś Trzcienicę (*Trcinnica*), położoną w województwie krakowskim, wakującą po śmierci Zygmunta Lanckorońskiego. Wielopolski będzie dysponował wszystkimi przynależnościami i dochodami, z których corocznie winien płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce na dzień i miesiąc.

62/3863

k. 46 v – 47

Warszawa, 28 kwietnia 1643

Król nadaje Stanisławowi Kowalskiemu, stolnikowi lwowskiemu połowę miasta Bóbrka ze wsiami Łany, Małe Łanki, Piątniczany, w województwie ruskim, ziemi lwowskiej, wakujące po śmierci Mar(cina)¹ Trzebińskiego (*Trzebienski*), prawem dożywotnim. Kowalski będzie posiadał dobra z wszystkimi przynależnościami i dochodami; jeśli dobra są wolne od starych sum, winien płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ K. Chłapowski, *Elita senatorsko–dygnitarska Korony za czasów Zygmunta III i Władysława IV*, Warszawa 1996, s. 110.

63/3864

k. 47 – 48

Wilno, 14 grudnia 1643

Król pozwala Mikołajowi Potockiemu, wojewodzie brańskiemu, hetmanowi polnemu koronnemu, staroście kamienieckiemu, latyczowskiemu, niżyńskiemu, ustąpić na rzecz syna Jakuba Potockiego z praw dożywotnich do starostwa niżyńskiego. Jakub Potocki uzyska prawa dożywotnie do starostwa po dokonaniu cesji w aktach publicznych.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

64/3865

k. 48–48 v

Wilno, 13 grudnia 1643

Król pozwala Janowi Gubczewicowi, sołtysowi trojanowickiemu, ustąpić z dożywotnich praw do sołectwa czyli wybraństwa wsi Trojanowice w powiecie krakowskim na rzecz małżonków, Grzegorza i Agnieszki Arciszewskich. Trojanowice jako tenuta pozostawały w posiadaniu spadkobierców Jana Rylskiego, burgrabiego krakowskiego, a Gubczewicz uzyskał prawa do sołectwa od króla po śmierci plebejusza Marcina Mendrka, zwanego Franek.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

65/3866

k. 48 v – 49 v

Wilno, 14 grudnia 1643

Król pozwala Katarzynie von Rappe, wdowie po Ottonie von Meden (*Medem*) podkomorzym parnawskim, ustąpić z prawa dożywotniego do tenuty łąkorskiej (*Lanckorensis*), w ziemi michałowskiej, województwie chełmińskim, na rzecz Stanisława z Kobierzycka Kobierzyckiego, kasztelana gdańskiego, starosty brodnickiego i Zofii [Parzniewska] z Parzniewic, jego żony. Kobierzycki zasłużył się w poselstwach do Izabelli, infantki hiszpańskiej oraz Fryderyka Wilhelma, księcia w Prusach. Zofia z Parzniewic zasłużyła się najpierw na dworze królowej Anny Wazówny, a później królowej Polski Konstancji. Tenuta łąkorska obejmuje dwór a także wsie Łąkorek (*Lankorek*), Łąkorz (*Lankors*), Lipinki (*Lipniki*), Sumin (*Saniany*) i cztery włóki niedawno wykarczowane i wszystkie przynależności i dochody. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi Kobierzyccy otrzymają te dobra w dożywocie. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, winni płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

66/3867

k. 50 – 50 v

Wilno, 13 grudnia 1643

Król pozwala Malinowskiemu¹ ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa i młyna w we wsi Zembrzyce (*Zambrzyce*), a właściwie trzeciej miary z młyna w starostwie lubelskim, na małżonków Jakuba Gulczewskiego i Elżbietę z Kielczewic (*Kielcevice*). Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi dobra te małżonkowie uzyskają w dożywocie; po ich śmierci wójtostwo i młyn będą podlegały wykupowi. Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Pozostawiono miejsce na wpisanie imienia; w nagłówku mowa o Malinowskich.

67/3868

k. 50 v – 51 v

Wilno, 13 grudnia 1643

Król pozwala Mariannie Stogniewównie, wdowie po Janie Bąkowskim, ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa w mieście Trembowla (*Trąbowla*) w województwie podolskim¹ na rzecz Aleksandra Chrzyszczka, żołnierza królewskiego oraz jego żony Zofii Spławskiej. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi dobra te małżonkowie uzyskają w dożywocie. W ich skład wchodzi wójtostwo oraz wieś Wolica² i pasieka Czyng z przynależnym gruntem, takim pod względem obszaru, jak było od dawna, mianowicie od drogi z Trembowli do miasta Satanów (*Szatanow*) od zbocza góry rozciągającej się od wsi Plebanów³ do granicy wsi Iwanowska⁴. Dobra po śmierci małżonków podlegają wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Trembowla położona była w woj. ruskim, w z. halickiej. ² Wolica – ob. w obrębie miasta Trembowla (płd.–zach. część). ³ Plebanówka nad Seretem, 2,2 km na płd.–wsch. od Trembowli, SGKP VIII, s. 243. ⁴ Wsi Iwanowka nie zlokalizowano; droga z Trambowli na Satanów w kier. wsch.; wymienionych tu miejscowości brak w lustracji za Jana Kazimierza.

68/3869

k. 51 v – 52

Wilno, 13 grudnia 1643

Król pozwala Piotrowi Cieklińskiemu ustąpić z dożywotnich praw do połowy ćwierci (*medietatem quartae*) wsi Bachrynówce w powiecie latyczowskim na rzecz Franciszka Cieklińskiego, swego brata i żołnierza królewskiego, który zasłużył się pod chorągwią [Mikołaja Potockiego] wojewody braclawskiego, hetmana polnego koronnego. Po cesji przed aktami publicznymi Ciekliński uzyska w dożywocie dobra z wszystkimi przynależnościami i dochodami. Ponieważ dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

69/3870

k. 52 – 53

Wilno, 13 grudnia 1643

Król pozwala Mikołajowi Potockiemu, wojewodzie braclawskiemu, hetmanowi polnemu koronnemu, staroście kamienieckiemu, latyczowskemu, niżyńskiemu,

czerkaskiemu, ustąpić z praw dożywotnich do slobody Bałakley w starostwie czerkaskim na rzecz Mikołaja Cerekwickiego. Ojciec, Wojciech Cerekwicki zasłużył się walcząc z *nieprzyjaciółmi Krzyża ś.* [Tatarami, ew. Turkami], także w ekspedycji pruskiej oraz kozackiej, pod rozkazami wspomnianego Mikołaja Potockiego. Soboda została zniszczona najazdami pogan [Tatarów] i nowo osadzona. Po urzędowym przeprowadzeniu cesji będzie trzymał te dobra w dożywocie.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

70/3871

k. 53 – 53 v

Wilno, 14 grudnia 1643

Król pozwala Mikołajowi Potockiemu, wojewodzie braclawskiemu, hetmanowi polnemu koronnemu, ustąpić z praw do starostwa czerkaskiego na osobę...¹. Po urzędowym dokonaniu cesji¹ będzie trzymać te dobra wraz z miasteczkiem Czerkasy i wszystkimi dochodami dożywotnio. Jeśli starostwo jest obciążone sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, winien płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Pozostawiono puste miejsca na imię i nazwisko. Starostwo objął Adam Kazanowski.

71/3872

k. 53 v – 54

Jalowka, 21 sierpnia 1643

Król nadaje Przeclawowi Leszczyńskiemu, kasztelanowi nakielskiemu, dożywotnio starostwo kcyńskie z wójtostwem, wakujące po śmierci [Stanisława] Ossowskiego¹. Leszczyński będzie posiadał starostwo z wszystkimi przynależnościami i dochodami, płacąc z nich corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego; po jego śmierci wójtostwo będzie podlegało wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię.

72/3873

Wilno, 29 grudnia 1643

k. 54 v – 55

Król ze względu na zasługi Albrychta Pęcławskiego cześnika ziemi czerskiej i swego sekretarza podczas różnych ekspedycji wojennych, pozwala Janowi Wołuckiemu, swemu żołnierzowi oraz jego żonie Mariannie Porzedniowskiej, ustąpić z praw dożywotnich do wsi Jastrzębińce¹ (*Jastrzębnice*) albo Kutkowska, w województwie braclawskim na rzecz wspomnianego Pęcławskiego i jego żony Agnieszki [Oborskiej] z Obór². Po dokonaniu cesji przez aktami publicznymi, małżonkowie będą posiadali dożywotnio wieś wraz z przynależnościami i dochodami, z których winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ Jastrzębińce w pow. i star. braclawskim, SGKP, XV, cz. 2, s. 12. ² Tak podaje Uruski, XIII, s. 295.

73/3874

k. 55 – 55 v

Wilno, 28 grudnia 1643

Król pozwala Jadwidze Brzozowskiej, wdowie po Janie Zrzobku (*Zrzobek*) podczaszym podlaskim¹, ustąpić z pięciu włók (*mansos*) ziemi położonych we wsi Rutki (*Radki*) w starostwie augustowskim na rzecz Adama Glinki Janczewskiego i jego żony Krystyny Zrzobkównej. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi dobra te uzyskają dożywotnio wraz ze wszystkimi przynależnościami i dochodami. Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Wg U VIII, s. 142 tytuł był uzurpacją; Niesiecki, IX, s. 191, wymienia Jana Zrzobka podczaszego podlaskiego w r. 1616. ² Zob. dok. 83. Obecnie Rutki Nowe i Rutki Stare, LWPodlas1570, s. 117–118; por. dok. 83.

74/3875

k. 55 v – 56

Wilno, 29 grudnia 1643

Król pozwala zasłużonemu w licznych ekspedycjach Mikołajowi Górskiemu (*Gurski*) wykupić wieś zwaną Padniowa w ziemi halickiej z rąk obecnych posesorów, nie posiadających podstawy prawnej posiadania. Górski (*Gurski*) będzie posiadał wieś dożywotnio, ze wszystkimi przynależnościami i dochodami, z których corocznie winien płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego, która zostanie ustalona przez lustratorów.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

75/3876

k. 56 – 56 v

Wilno, 30 grudnia 1643

Król pozwala Stanisławowi Maciejowi Wadowskiemu, żołnierzowi królewskiemu oraz jego żonie Krystynie Występównej ustąpić z praw do wsi Wójtowce¹ (*Woytowce*) czyli Bryndzyw (in. Bryndza) w starostwie latyczowskim na rzecz Sebastiana Dąbrowskiego (*Dąmbrowski*). Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi Dąbrowski dobra te będzie posiadał dożywotnio z wszystkimi przynależnościami i dochodami. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone zgodnie z prawem; jeśli nie, winien płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Wójtowce, SGKP, XIII, s. 768.

76/3877

k. 56 v – 57

Wilno, grudzień 1643¹

Król pozwala Janowi Wielopolskiemu, staroście bieckiemu i bocheńskiemu, wykupić karczmę we wsi Harkłowa (*Hartłowa*) w starostwie bieckim z rąk obecnych posesorów, nie posiadających podstawy prawnej posiadania. Dobra te obejmują wszystkie przydatki, tak jak trzymał je Zygmunt Lanckoroński. Wielopolski otrzymuje je w dożywocie, po jego śmierci karczma będzie podlegała wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. łac.

¹ Zostawiono puste miejsce na datę dzienną.

[k. 57 v i 58 v puste, na k. 58 informacja o rozpoczęciu wpisów z roku 1644 pod relacją Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego].

77/3878

k. 59 – 59 v

Wilno, 22 stycznia 1644

Król pozwala zasłużonemu Stefanowi Januszewskiemu, podwojewodzie księstwa oświęcimsko–zatorskiego, ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa albo sołectwa wsi Grzechynia, przynależnej do wielkorządów krakowskich, na rzecz małżonków Mikołaja i Zuzanny Gąbińskich (*Gąmbińskich*). Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi dobra te małżonkowie uzyskają w dożywocie z przynależnościami i dochodami; po ich śmierci dobra będą podlegały wykupowi. Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza JKМ.

jęz. łac.

78/3879

k. 60 – 60 v

Wilno, 22 stycznia 1644

Król powiadamia wszystkich, że nadaje dożywotnio uczciwemu Kasprowi Grzmielewiczowi włókę wybraniecką we wsi Wielka [Wieś] w starostwie piotrkowskim, z wszelkimi przydatkami i przywilejami, wakującą po zmarłym chłopie Krzysztofie Łobieniu, żołnierzu wybranieckim, krewnym Grzmielewicza. Łobień zasłużył się dobrze jako wybraniec. Grzmielewicz jest wolny od wszelkich ciężarów i robót, zobowiązany jest do stawienia się z rynsztunkiem gdy zajdzie potrzeba z innymi wybrańcami. Gdyby nie miał włóki, starosta piotrkowski¹ zobowiązany jest mu ją wymierzyć.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ Starostą był w tym czasie Olbracht Starołęski, U II/2 nr 803.

79/3880

k. 60 v – 61 v

Wilno, 20 stycznia 1644

Król pozwala małżonkom Adamowi Złoczewskiemu¹ i Annie Kalinowskiej na scedowanie wsi opuszczonej Czaple, Łodzienice oraz Imice (*Jmice*)², pod lasem Promełow i [wsi] Jurczynki, Ładzwnice³ w powiecie łatyczowskim i do połowy wsi Bochanna (*Bochanua*)⁴ w województwie podolskim, powiecie kamienieckim, na rzecz małżonków Marka Gdeszyńskiego, rotmistrza królewskiego oraz Aleksandry Hinkówny (*Hinkowna*). Gdeszyński zasłużył się w ekspedycjach wojennych. Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi małżonkowie Gdeszyńscy będą posiadali dożywotnio wsie wraz z przynależnościami i dochodami; jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem, jeśli nie, winni płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. łac.

¹W nagłówku *Złoczowski*. ²W 1636 roku jako *Caple, Łodzyrzyńce, Iwonice, Jabłonowski, Lustracye Królewszczyzn*, s. 193. ³W 1636 r. podano „Jurczynki alias Łodzyrzyńce”, *Jabłonowski, Lustracye Królewszczyzn*, s. 193. ⁴*Bochanna* to chyba *Bohawica*, wzm. 1636, *Jabłonowski, Lustracye Królewszczyzn*, s. 193.

80/3881

k. 61 v – 62

Wilno, 20 stycznia 1644

Król, uznając zasługi wojenne Jakuba Milanowskiego, wojskiego nowogródzkiego siewierskiego, pozwala mu i jego żonie Barbarze Roguskiej¹, ustąpić z praw lennych do wsi Dołhynow, Łobki (*Zobki*?) i do uroczyszcza Mieszkanice² w powiecie nowogródzkim siewierskim na rzecz Stefana Reczyńskiego, sędziego ziemskiego nowogródzkiego–siewierskiego i jego żony Ewy Strojłowskiej. Po dokonaniu cesji w aktach publicznych Reczyński uzyska te dobra prawem lennym dla żony i potomstwa męskiego. Będą posiadali wspomniane dobra z przynależnościami i dochodami, wyjąwszy wytwarzanie saletry i towarów leśnych, wymagających, podobnie jak dysponowanie dobrami, zgody królewskiej. Zobowiązany jest do obrony zamków.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Andrzeja Bujalskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. pol.

¹ Lekcja nazwiska niepewna, może *Pogirska*? Kułakows'kyj, *Czernihowo–Siewerszczyna*, s. 414, podaje *Rogińska*. ² Por. Kułakows'kyj, *Czernihowo–Siewerszczyna*, s. 414.

81/3882

k. 62 – 62 v

Wilno, 19 stycznia 1644

Król nadaje zasłużonemu Janowi Sławogórskiemu (*Sławogurski*) urząd podstolego podlaskiego, wakujący po śmierci Jana Karpia¹, o czym informuje szlachtę województwa podlaskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Zob. U VIII, nr 1282–1283.

82/3883

k. 62 v – 63

Wilno, 25 stycznia 1644

Król, w uznaniu zasług, rozszerza dożywotnie prawa Pawła Morawskiego do pewnych dóbr na jego żonę Czarnkowską z domu¹. Nadanie obejmuje wójtostwo we wsiach Kluczewo (*Kluszewo*), i Czarne Małe², a także młyn zwany Strazy Młyn i trzech kmieci z młynem we wsi Rakowo (*Raków*), położone są one w starostwie drahimskim. Małżonkowie będą posiadali te dobra dożywotnio z przynależnościami i dochodami.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Jana Gembickiego, sekretarza wielkiego koronnego.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię.

² Zob. Drahim w *Słownik historyczno–geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1982, s. 393. Mała Szwartczyn in. Swartczel.

83/3884

k. 63 v – 64

Wilno, 28 stycznia 1644

Król pozwala Jadwidze Brzozowskiej, wdowie po Janie Żrobku (*Zrzobek*), cześniku podlaskim¹, ustąpić z praw dożywotnich do siedmiu włók we wsi Żrobki (*Zrzobki*) oraz do łąk położonych w okolicy tejże wsi, na mokradłach zwanych Grąd Choszczewa w starostwie rajgrodzkim, na rzecz Adama Glinki Janczewskiego, pisarza ziemskiego wiskiego, i jego żony Krystyny Żróbkównej. Po urzędowym przeprowadzeniu cesji dobra te uzyskają dożywotnio. Jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, winni płacić duplę kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zrzobek nie jest notowany z tym urzędem, U VIII, s. 142–143; wymienia go w 1616 r. na podst. konstytucji Niesiecki, IX, s. 191. Por. dok. 72.

84/3885

k. 64 – 64 v

Wilno, 28 stycznia 1644

Król pozwala Jadwidze Brzozowskiej, wdowie po Janie Żrobku, cześniku podlaskim, ustąpić z praw dożywotnich do pięciu włók ziemi i osobno dwóch włók sołectwa we wsi Rutki (*Budki*) w starostwie¹ na rzecz Adama Glinki Janczewskiego, pisarza ziemi wiskiej oraz jego żony Krystyny Żróbkównej. Po urzędowym przeprowadzeniu cesji małżonkowie dobra te otrzymają w dożywocie z wszystkimi przynależnościami i dochodami. Odnośnie pięciu łąków, jeśli są obciążone sumami, winny zostać zmniejszone na rzecz króla i Rzeczypospolitej; jeśli są wolne, Glinka winien płacić corocznie duplę kwarty do skarbu rawskiego. Co do dwóch łąków sołeckich, po śmierci Glinki będą podlegały wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Zob. LWPodlas1570, s. 117–118 oraz dok. 72. ² Pozostawiono puste miejsce na nazwę starostwa; chodzi o augustowskie w woj. podlaskim.

85/3886

k. 64 v – 65

Wilno, 28 stycznia 1644

Król nadaje Jakubowi Szumińskiemu, dworzaninowi pokojowemu królowej Cecylii Renaty, wieś Zabłocie¹ w tenucie narewskiej, ze wszystkimi przynależnościami, wakującą po śmierci niejakiego Hrynieckiego², w dożywocie. Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza JKМ.

jęz. łac.

¹ Zabłocie, ok. 5 km na południe od miasta Narew, ob. Załocie, Kotłówka. ² Pozostawiono puste miejsce na imię.

86/3887

k. 65 – 65 v

Wilno, 2 lutego 1644

Król zasłużonemu w różnych ekspedycjach, zwłaszcza moskiewskiej, Stanisławowi Kłokockiemu (*Kłokowski*)¹ skarbnikowi ziemskiemu płockiemu nadaje urząd sędziego ziemskiego zawkrzeńskiego, wakujący po śmierci Wojciecha (*Albertus*) Moszewskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Stanisława Żurowskiego.

jęz. łac.

¹ Lekcja *Kłokowski* niewątpliwa, jednak chodzi o *Kłokockiego* h. Nałęcz, Boniecki, X, s. 172.

87/3888

k. 65 v – 66 v

Wilno, 25 stycznia 1644

Król uznaje zasługi mieszczanina Andrzeja Piotrkowczyka [Młodsze], doktora obojga praw, rajcy krakowskiego, serwitora i drukarza JKМ, oddane także Akademii jak i Krakowowi. Tak Zygmunt III jak i Władysław IV nadali mu rozliczne przywileje na drukowanie książek¹. Aby zaś trud i nakłady, jakie poniósł w tych działaniach, nie poszły na marne, król postanawia rozszerzyć te przywileje na jego żonę Annę Pernusównę i potomstwo na lat piętnaście.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Stanisława Żurowskiego.

jęz. łac.

¹ Druk: Teodor Wierzbowski, *Materyały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzy polskich*, t. II, Warszawa 1904, nr 125, s. 71; Maria Juda, *Przywileje drukarskie w Polsce*, Lublin 1992, s. 63,66.

88/3889

k. 67 – 67 v

Wilno, 11 lutego 1644

Król pozwala Mateuszowi Żrobkowi ustąpić z praw dożywotnich do wsi Drestwo (*Drestwa*)¹ w starostwie augustowskim na rzecz małżonków Krzysztofa Żabickiego i Gryzelli Wiszowatej (*Wyszowata*). Po dokonaniu cesji przed aktami publicznymi dobra te uzyskają dożywotnio; po ich śmierci wójtostwo będzie podlegało wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Ob. wieś Dreństwo.

89/3890

k. 67 v – 68 v

Wilno, luty¹ 1644

Król, w uznaniu zasług w młodości podczas wypraw wołoskiej, a potem w pruskiej za Zygmunta III i moskiewskiej, służby na dworze jako stolnik, uczestnictwa w sądach marszałkowskich, pełnienia urzędu podwojewodzkiego, nadaje Bernardowi Guyskiemu, dworzaninowi i stolnikowi królewskiemu, podwojewodzie sandomierskiemu urząd łowczego sandomierskiego, wakujący po śmierci [Adama] Kochanowskiego². O czym powiadamia szlachtę województwa sandomierskiego. Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. łac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na datę dzienną. ² Pozostawiono puste miejsce na imię, por. U IV/3 nr 661–662.

90/3891

k. 68 v – 69

Wilno, 12 lutego 1644

Król nadaje Andrzejowi Bujalskiemu, swemu sekretarzowi, gotówkę jaka przypadła do dyspozycji władcy po zmarłym plebejuszu Malleiowskim¹, mieszkańcu Wieliczki, prawem kaduka; król informuje o nadaniu wszelkie władze. Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Zostawiono puste miejsce na imię.

91/3892

k. 69 – 69 v

Wilno, 16 lutego 1644

Król nadaje Adamowi Grodzieckiemu (*Grudziecki*), kasztelanowi międzyrzeckiemu, wsie Piołunowo (*Pielowow*), Pścinińek (*Pscininko*) i Złotniki w starostwie brzeskim, wakujące po śmierci [Stanisława] Żegockiego¹. Dożywotnie posiadanie obejmuje wszystkie przynależności i dochody; jeśli dobra są obciążone sumami, zostaną one zmniejszone o część zgodną z prawem; jeśli nie, winien płacić corocznie do skarbu rawskiego dupłą kwarty.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na imię; imię poprzednika wg LWlkpKuj1659, cz. II, s. 298.

92/3893

k. 70 – 70 v

Wilno, 28 lutego 1644

Król pozwala małżonkom Samuelowi Dołmatowi Isaykowskiemu, stolnikowi wołyńskiemu, dworzaninowi pokojowemu i Katarzynie Bokijównie (*Bokieiejewnej*)¹ ustąpić z praw dożywotnich do trzeciej części wsi zwanej Kniazia w województwie wołyńskim na rzecz ... małżonków². pewnych osób. Po dokonaniu cesji urzędowej dobra te uzyskają w dożywocie z przynależnościami i dochodami, z których winni płacić do skarbu rawskiego dupłą kwarty.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. łac.

¹ Bokijówna z Pieczychwostów, Boniecki, VIII, s. 60. ² Zostawiono puste miejsca na imiona i nazwiska.

93/3894

k. 70 v – 72

Wilno, 19 marca 1644

Król pozwala wpisać do ksiąg kancelarii koronnej poniższy dokument, przez ręce sekretarza gdańskiego Georga Boemmelln (*Boemmell*).

Władysław IV wobec licznych skarg, chcąc usprawnić postępowanie procesowe, zwłaszcza w aspekcie złośliwych apelacji, które skutkują zamieszczeniem, nawet zawieszaniem mocy mandatów królewskich, postanawia, że w przyszłości magistrat Gdańska, po upływie roku, jeśli strona odwołująca się nie przystąpiła do sprawy lub nie wniosła nic nowego, magistrat może wykonać postanowienia pierwszego wyroku. Warszawa, 25 II 1644, podpis Władysława IV

i Jana Gembickiego, sekretarza wielkiego koronnego, dokument opieczętowany pieczęcią kancelarii mniejszej koronnej.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. łac.

94/3895

k. 72 – 73

Wilno, 19 marca 1644

Król pozwala wpisać do ksiąg kancelarii koronnej poniższy dokument, przez ręce sekretarza gdańskiego Georga Boemmelln (*Boemmell*).

Władysław IV chcąc uniknąć kontrowersji między miastem Gdańskiem a fiskalem pruskim, urzędnikiem skarbowym w kwestiach spadkowych, rozpatrywanych w sądzie ławniczym i przez burgrabiego, a także uniknąć długotrwałych apelacji, postanawia, że w przyszłości sprawy te powinny być załatwiane przez właściwy sąd ławniczy, a te oczywiste, gdy dotyczą dóbr bezpieczeństwa, po upływie roku, mają być zasądzone bez zaskarżania. W Warszawie 8 III 1644, dokument wystawiony przez kancelarię większą koronną podpisał Władysława IV i Andrzej Bujalski.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. łac.

95/3896

k. 73 – 76 v

Wilno, 24 marca 1644

Król pozwala oblatować w aktach kancelarii koronnej mniejszej koronnej poniższe dokumenty przez ręce Jerzego (Georga) Wolffa z Ludingshausen¹, starosty dyneburskiego.

Odpis urzędowy dokumentu z akt wójtowskich i radzieckich w Dyneburgu, 24 XII 1641, podpisanego przez Melchiora Hewela, Zofię Kasprową Tyzenhauzówną, oraz pieczętujących świadków: Detloffa Mollera, Szymona Wasilewicza, Jerzego Kempickiego, generała królewskiego ziemi inflanckiej. Akt ten został wpisany do ksiąg wójtowskich i miejskich radzieckich dyneburskich 30 grudnia 1641 przez Jana Klukowskiego, pisarza wójtowskiego i miejskiego radzieckiego

dyneburskiego dla Jerzego von Ludinghausen Wolffa, starosty dyneburskiego i jego małżonki, który to starosta oblatował ten wypis w kancelarii koronnej.

Dokument zawiera oświadczenie, iż przed magistratem dyneburskim stanęli Melcher Hendrychowicz Hewel i jego matka Zofia Kasprowa Tyzenhausowa (*Thyzynhausowa*), wdowa po Hendrychu Hewlu, obecnie żona Hewertusza Brynka², ziemianie królewscy powiatu dyneburskiego ziemi inflanckiej zeznali dokument sprzedaży (*list cessayny sprzedaży*) swojej majątności, czyli folwarku (*moyzeczka*) zwanej Drydze, trzymanej prawem lennym w Inflantach, w powiecie dyneburskim, Jerzemu von Ludinghausen Wolffowi, staroście dyneburskiemu i jego żonie Katarzynie Mengdenównie³, z powodu gwałtownej potrzeby [pieniężnej]. Suma zakupu wynosiła sześćset kop groszy monety litewskiej. Melchior Hewel odziedziczył te dobra po *Rodaku* Hendryku. W razie niedotrzymania warunków można pozwać do każdego sądu. Dokument, uznany za ważny został wpisany do ksiąg miejskich.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. łac., jęz. pol.

¹ Pierwotnie wpisano *Vulhfl*, potem przerobiono na *Vulf*. Pisownia niemiecka nazwiska *Wulff*, w Polsce zaś *Wolff*; w dok. *Lundykhausen*, w nagłówku *Lundinkghausen*, *De ludykhauz*; w Polsce używano *Ludingshausen*, pis. niemiecka *Lüdingshausen*. Por. U IX, nr 1945, s. 285. W dok. żonę nazwano też „Gnertusową Brynkową”. ³ W dokumencie *Mengdenownie*, *Mendgenowny*, za drugim *Węngdenownie*. ⁴ Może chodzi o ojca?

96/3897

k. 76 v – 78 v

Wilno, 25 marca 1644

Król pozwala wpisać do ksiąg kancelarii koronnej mniejszej poniższy dokument. Władysław Woyna, starosta gorzdowski, ciwun uświęcki, dziedzic na Wysocicach w województwie krakowskim oraz ksiądz Samuel Kowalski pleban wysocicki, sekretarz królewski za pośrednictwem szanowanych osób zawarli umowę, dotyczącą dziesięciny wytycznej [snopowej]. Stwierdzono, na podstawie instrumentu autentycznego, wypisanego z ksiąg beneficjów diecezji krakowskiej, że dziesięcina zbożowa i konopna z wszystkich łąnów kmiecych, karczem, młyną i folwarku żołnierskiego [wybranieckiego], wsi Wysocice od niepamiętnych czasów należała do tamtejszego plebana. W związku z tym Woyna pozwala, by wydawana była ona Kowalskiemu i jego następcom bez wszelkich przeszkód wynikających z innych zapisów. Dobra te obecnie pozostają w zastawie Anny Cellary, która zobowiązana jest, tak jak jej spadkobiercy, respektować te postanowienia. Ksiądz Kowalski wystąpił o oddanie zaległej dziesięciny z trzech ostatnich lat, od roku 1640, jednakże w tej kwestii może wystąpić do obecnej właścicielki dóbr. Woyna zobowiązuje się zwrócić plebanowi grunty zwane Przeczka, leżące na Rędzinach, między gruntami Dwornej Paszni, jako należące z dawna do proboszczów wysocickich, albo nadać mu inne. Odda mu także dwie łąki położone po obu stronach rzeki Dłubni (*Dłabni*). Aby przeprowadzić odpowiednie pomiary i poczynić ustalenia w sprawie obie strony przywołują przyjaciół, którzy zjadą się w odpowiednim czasie dla przeprowadzenia tego przekazania. Woyna naznacza jako tychże przyjaciół księdza Tomasza Oborskiego, sufragana krakowskiego, i [Jana] Chełmskiego, łowczego krakowskiego. Kowalski naznacza jako przyjaciół księdza

Jana Skarszewskiego, kanonika krakowskiego i [Zygmunta] Opackiego, wielkorządcę krakowskiego. Wilno, w Wielką Środę, 23 III 1644, podpisy Władysława Woyny star. gorzdowskiego i księdza Samuela Kowalskiego, plebana wysocickiego, sekretarza JKM.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzego koronnego.

jęz. lac., jęz. pol.

97/3898

k. 78 v – 79 v

Wilno, 3 czerwca 1644

Król pozwala wpisać do ksiąg kancelarii mniejszej koronnej poniższy dokument. Władysław IV stwierdza, iż Zygmunt III nadał Adamowi Ostrowskiemu, żołnierzowi, oraz jego żonie Zofii Smykowskiej, w dożywocie wójtostwo we wsi Jamna Górna (*Gurna*) w starostwie przemyskim i szesnaście włók (*mansos*) ziemi. Władysław IV rozszerza to dożywocie na drugą żonę Ostrowskiego, Zofię Petrykowską. Małżonkowie będą posiadali wspomniane dobra ze wszystkimi przynależnościami i dochodami ze wspomnianych łąnów winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego. Po śmierci małżonków wójtostwo będzie podlegało wykupowi. Warszawa 1 VIII 1634, podpis Władysława IV i Jana Romiszewskiego

Relacja [Aleksandra Trzebińskiego], podkanclerzego koronnego.

jęz. lac.

98/3899

k. 79 v – 80 v

Grodno, 7 kwietnia 1644

Król zezwala na wpisanie do akt kancelarii, ze względu na zasługi Filipa Huttiniego swego sekretarza, pisarza dekretowego kancelarii koronnej i aprobuje jego porozumienie z mieszczaninem Albrychtem Chudzyńskim, zawarte w urzędzie grodzkim warszawskim, dotyczące wyroku sądu relacyjnego, kary infamii i kary śmierci za zabójstwo Albrychta Chudzyńskiego, syna Albrychta. Uwalnia go od wszelkich możliwych kar i grzywien, które mogłyby zaistnieć w związku ze sprawą i przywraca do czci¹.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. lac.

¹ Albrycht Stanisław Radziwiłł, *Pamiętnik o dziejach w Polsce*, t. 2, przeł. i oprac. Adam Przyboś i Roman Żelewski, Warszawa 1980, s. 367–368, podaje nazwisko *Chudziński*.

99/3900

k. 80 v – 81 v

Warszawa, 3 czerwca 1644

Król, mając zalecone sobie zasługi w różnych ekspedycjach wojennych Piotra Manasterskiego, burgrabiego zamku przemyskiego, rozszerza dożywotnie prawa tegoż do wójtostwa znajdującego się we wsi Prosiek czyli Nanowa¹ w starostwie przemyskim, także na jego żonę Magdalenę Krajewską. Małżonkowie będą posiadali wójtostwo z przynależnościami; po ich śmierci wójtostwo będzie podlegało wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Stanisława Żurowskiego.

jęz. lac.

¹ Nanowa, wcześniej także Prosieck, ob. nie istnieje, RZPrzem1674, s. 129.

100/3901

k. 81 v – 82 v

Wilno, 20 marca 1644

Król pozwala Adrianowi Akiersztafowi, który zasłużył się w ekspedycjach wojennych, i jego żonie Małgorzacie Kulfownej ustąpić z praw do [folwarku] Grabin Moyza w powiecie dyneburskim na rzecz Jerzego von Ludinghausen (*Ludinkhausen*) Wolffa (*Wullff*), starosty dyneburskiego i jego żony Katarzyny Mengdenówniej. Wolff zasłużył się w wyprawach inflanckich i moskiewskich, obecnie jest pułkownikiem JKM. Po przeprowadzeniu cesji w księgach dobra te będą małżonkowie trzymać na prawie dzierżawnym (emfiteutycznym). Z tytułu posiadania tych dóbr ich chłopci zobowiązani są do oddawania miary żyta zwanej „Pur” a także drugiej w jęczmieniu, zamiast mesznego, na rzecz najbliższego proboszcza katolickiego (*loco Missalium Parocho*), z każdego uprawianego gruntu. Dokument podpisany przez Władysława IV i Andrzeja Bujalskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

101/3902

k. 82 v – 83

Wilno, 20 marca 1644

Król pozwala małżonkom Joachimowi Morskiemu i Annie z Białobrzegów¹ ustąpić z praw dożywotnich do wójtostwa miasta Żarnowiec i do wsi Małe Łany na rzecz małżonków Aleksandra Kościenia i Izabella de Grochow². Po dokonaniu cesji w księgach urzędowych małżonkowie dobra te uzyskają w dożywocie. Po ich śmierci dobra podlegają wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Andrzeja Bujalskiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

¹ Morski h. Topór, Uruski, XI, s. 269. ² Zob. dokument 39. Koścień zapewne h. Jastrzębiec, Boniecki, XI, s. 257.

102/3903

k. 83 – 83 v

Wilno, 13 luty 1644

Król nadaje plebejowi Wincentemu Skrockiemu, faktorowi skarbu litewskiego godność serwitora i faktora królewskiego. Skrocki został polecony królowi przez Mikołaja Kiszkę, podskarbiego wielkiego litewskiego, ekonoma mohylewskiego, starostę gieranojskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Franciszka Issaykowskiego, referendarza i pisarza litewskiego, opieczetowany pieczęcią litewską.

jęz. lac.

103/3904

k. 84 – 85

Warszawa, 6 kwietnia 1644

Król pozwala Kasprowi Poniatowskiemu, swemu dworzaninowi pokojowemu scedować wieś Kleszczowa (*Kleszczewa*), w województwie krakowskim, z wójtostwem i młynem w starostwie żarnowieckim, na rzecz Tobiasza Minora,

rotmistrza królewskiego, zasłużonego w różnych ekspedycjach wojennych i na rzecz jego żony Anny [Warszówny] z Warszówka. Po dokonaniu cesji dobra te małżonkowie uzyskają w dożywocie z wszystkimi przynależnościami; jeśli dobra są obciążone starymi sumami, zostaną one zmniejszone zgodnie z prawem, jeśli nie, winni płacić corocznie dupłą kwarty do skarbu rawskiego. Wójtostwo i młyn po ich śmierci będą podlegały wykupowi.

Dokument podpisany przez Władysława IV oraz Jana Gembickiego, sekretarza wielkiego koronnego.

jęz. łac.

104/3905

k. 85 – 85 v

Warszawa, 25 kwietnia 1644

Król pozwala Stefanowi Reczyńskiemu, sędziemu ziemskiemu nowogródzko-siewierskiemu, oraz jego małżonce, ustąpić z prawa lennego do sioła albo wsi Chylica¹ w powiecie nowogródzkim-siewierskim, na rzecz Aleksandra Piaseczyńskiego, kasztelana kijowskiego, ulanowskiego, garwolińskiego starosty i jego małżonki. Po dokonaniu cesji będzie posiadał wieś z przynależnościami prawem lennym, z przynależnościami, dochodami, wyjąwszy wytwarzanie saletry i towarów leśnych, wymagających zgody królewskiej, podobnie jak dysponowanie dobrami. Piaseczyński zobowiązany będzie do obrony zamków.

Dokument podpisany przez króla i Andrzeja Bujalskiego.

jęz. pol.

¹ Chylica (Chilczyci) leżały we włości poharskiej, Kułakows'kyj, Czernihowo-Siwierszczyna, s. 444.

105/3906

k. 85 v – 86 v

Warszawa, 25 kwietnia 1644

Król ze względu na zasługi uczciwego Jurka Niemca, wybrańca ze starostwa zatorskiego, ze wsi Kobiernice (*Kociernice*) w województwie krakowskim, nadaje jego synom, Janowi i Mathysowi Niemcom, braciom, rolę wybraniecką ze wszelkimi przydatkami prawem dożywotnim, aby z nich służbę wojenną odprawowali. Dobra te uzyskają po śmierci ojca, mając wszystkie przywileje wybranieckie. Gdyby rola nie była wymierzona, starosta zatorski zobowiązany jest do jej wytyczenia.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Andrzeja Bujalskiego.

jęz. pol.

106/3907

k. 86 v – 87

Warszawa, 13 maja 1644

Król pozwala Bronisławowi Gruszeckiemu, żołnierzowi weteranowi, oraz jego żonie Mariannie z Korytna, ustąpić z praw dożywotnich do wsi Hołoszków Nowy i Stary, w powiecie kamienieckim, na rzecz Stanisława Siewierskiego, wicerotmistrza chorągwi Stanisława Potockiego. Siewierski odznaczył się w różnych ekspedycjach wojennych. Gdy cesja zostanie wpisana w księgi otrzyma dobra te w dożywocie z przynależnościami i dochodami, z których winni płacić dupłą kwarty do skarbu rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV i Marcina Starczewskiego, dziekana płockiego, sekretarza królewskiego.

jęz. lac.

107/3908

k. 87 – 88

Warszawa, 26 maja 1644

Król nadaje Andrzejowi Grudzińskiemu podkomorzemu inowrocławskiemu, urząd wojewody rawskiego, wakujący po śmierci [Krzysztofa Marcina] Sułowskiego¹. Grudziński zasłużył się już za panowania Zygmunta III, brał udział w wyprawach wojennych. Król informuje o nadaniu szlachtę województwa rawskiego.

Dokument podpisany przez Władysława IV.

jęz. lac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na wpisanie imienia, Niesiecki, VIII, s. 567.

108/3909

k. 88 – 89

Warszawa, 29 kwietnia 1644

Feria Sexta ante Dominicam Rogationum proxima

Król zezwala wpisać do akt kancelarii mniejszej koronnej poniższy dokument papierowy.

Władysław IV uwalnia na sześć lat z obowiązku gospód kamienicę mieszczki Zofii Skalskiej, wdowy po zmarłym mieszczaninie Janie Mrozie, ławniku i chirurgu warszawskim, który długie lata służył Zygmuntowi III. Kamienica ta położona była przy ulicy Pivnej, między domami mieszczanina Andrzeja Zatołskiego, chirurga z jednej strony i spadkobierców zmarłego mieszczanina Grzegorza Grzymały, ławnika i krawca warszawskiego. Zwolnienie dotyczy tak przybyszów krajowych jak i zagranicznych, dworzan i serwitörów królewskich, w czasie sejmów jak i poza nimi. Po wygaśnięciu tej libertacji zostanie ona przedłużona o kolejne sześć lat. O libertacji informuje władze miejskie i gród warszawski. Warszawa, 20 IV 1642, podpis Władysława IV i Jakuba Paprockiego.

Relacja podkanclerzego koronnego [Aleksandra Trzebińskiego].

jęz. lac.

109/3910

k. 89 – 90

Wilno, 21 stycznia 1644

Feria Quinta Sanctae Agnetis et Martyris

Król pozwala wpisać do akt kancelarii koronnej poniższy list, Dokument oblatowany został w przez Samuela Dominika Rakowskiego, profesa zakonu dominikanów.

Dokument wystawiony w Krakowie 15 X 1643, podpisany przez brata Grzegorza Otonowskiego (*Othronowski*), doktora teologii, przeora zakonu dominikanów krakowskich św. Trójcy, wikarego prowincji małopolskiej i śląskiej zakonu dominikanów, oraz brata Tomasza Rogońskiego, magistra, brata Kamila Jasińskiego, magistra, brata Wacława Zabrzeckiego, magistra, brata Jacka Mijakowskiego, magistra, kaznodziei w kościele Mariackim w Krakowie, brata Konstantyna Morskiego, magistra i regensa studium, brata Dominika Krasuskiego, kaznodziei królewskiego, brata Ambrożego Boroviusa, lektora teologii.

W akcie tym przeor wraz z braćmi konwentu, stwierdza, iż chcąc stosować się do praw publicznych Królestwa, za żądaniem Stanisława Rakowskiego, prepozyta pułtuskiego, kanonika płockiego, kustosza kieleckiego, ustanawia brata Aleksandra Prusińskiego z zakonu krakowskiego, asystentem i plenipotentem brata Dominika Rakowskiego, lektora teologii, w sprawie dotyczącej odebrania z rąk [Jerzego] Karola Hlebowicza, wojewody smoleńskiego pewnych dóbr ruchomych i sumy pieniężnej, jaka przypada temuż Dominikowi Rakowskiemu, jako należna część w spadku po zmarłym kuzynie Janie Rakowskim wojewodzie witebskim, i przekazania tychże dóbr na rzecz wyżej wspomnianego prepozyta Stanisława Rakowskiego, brata rodzonego Dominika Rakowskiego.

Relacja podkanclerzego koronnego, Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora jędrzejowskiego opactwa.

jęz. łac.

110/3911

k. 90 v – 94

Wilno, 21 stycznia 1644

Feria Quinta ipso die Sanctae Agnetis et Martyris

Król pozwala wpisać do akt kancelarii mniejszej koronnej i wydać w postaci ekstraktu dokument sprzedaży dóbr Roś, spisany w Warszawie 10 II 1643, podpisany przez Stanisława Rakowskiego, proboszcza pułtuskiego, kustosza kieleckiego, kanonika płockiego, sekretarza JKM, księdza Jana Rakowskiego, dziekana gorazińskiego, proboszcza kolskiego, a także świadka pieczętującego, Mikołaja z Ciechanowca Kiszki, podskarbiego litewskiego, świadka pieczętującego Władysława Wołowicza (*Wołowicz*), pisarza polnego litewskiego, świadka pieczętującego Krzysztofa Białozora, marszałka upickiego. Dokument ten został najpierw wpisany w kancelarii mniejszej litewskiej przez Marcjana Tryznę, podkanclerzego litewskiego, Stanisława Rakowskiego, proboszcza pułtuskiego, Jana Rakowskiego, dziekana gorazińskiego, spadkobierców po bracie stryjecznym Janie Rakowskim, wojewodzie witebskim, a działających także w imieniu Stanisława Rakowskiego, dominikanina. Ekstrakt okazany został w kancelarii koronnej przez Stanisława Rakowskiego, proboszcza pułtuskiego.

W akcie tym Rakowscy zeznali sprzedaż majątności zwanej Roś (*Ross*) w Wielkim Księstwie Litewskim, powiecie wołkowyskim, pozostającej na razie w dzierżeniu Marcybelli Koreckiej Rakowskiej, wojewodziny witebskiej, wdowy po Janie Rakowskim. Majętność nie jest obciążona poza sumą czynszową pięciuset sześćdziesięciu złotych polskich rocznie, na kaplicę Rakowskich w kościele katedralnym pod wezwaniem świętego Stanisława w Wilnie, co zatwierdzone zostało w Trybunale Wileńskim w roku 1617. Sprzedaż dotyczy całości dóbr, z miasteczkiem i ze wszelkimi przydatkami, zgodnie z inwentarzem Jana Hieronima Hieronimowicza Chodkiewicza, podstolego litewskiego i jego żony Krystyny Elżbiety Pawłówny Sapieżanki Chodkiewiczówny, jego żony. Dobra te sprzedane zostają Janowi Karolowi Hlebowiczowi na Dąbrównie, stolnikowi litewskiemu, onikszteńskiemu, radoszkowskiemu staroście, za siedemdziesiąt tysięcy złotych polskich, na prawie wieczystym.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego.

jęz. lac., jęz. pol.

[k. 94 v – 95 v bez wpisów dokumentów, na k. 95 v wpis po szwedzku o treści religijnej]

111/3912

k. 96 – 97

Warszawa, 11 marca 1643

Feria Quarta ante Dominicam Laetare Quadragesimalem proxima

Król¹ potwierdza, że w kancelarii koronnej zjawili się osobiście Jan Pstrokoński, syn zmarłego Spytka, mający lat siedemnaście, a uznany za pełnoletniego sądownie (*adiudicatio annorum*). Pstrokoński zeznał iż za radą stryjów: Stanisława, spowiednika zakonu jezuitów, a także Mikołaja Pstrokońskich, przybiera i ustanawia na siedem lat opiekunów i kuratorów w osobach Macieja Łubieńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, legata, prymasa, Marcina Starczewskiego, dziekana plockiego, kanonika krakowskiego, gnieźnieńskiego, a także Wojciech (*Albertus*) Łubieńskiego, stolnika sieradzkiego, Adama i Macieja Poniatowskich. Ustanawia też wadium pięciu tysięcy złotych na swoich dobrach, iż dochowa postanowień i umów zawartych przez opiekunów.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora jędrzejowskiego. opactwa, podkanclerzego koronnego.

jęz. lac.

¹ Tytułatura: *Vladislaus Quartus Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviaeque nec non Suecorum, Gottorum Vandalorumque haereditarius REX*

112/3913

k. 97

Warszawa, 18 marca 1643

Feria quarta post Dominicam Laetare Quadragesimalem proxima

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął Jan Suffczyński¹ skarbnik (*thesaurarius*) czerski. Zeznał on, iż z powodu wieku i trudności w sprawowaniu obowiązków rezygnuje z urzędu skarbnika czerskiego i składa go na ręce króla.

Relacja *ut supra* (Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego).

jęz. lac.

¹ W dok. Suffczyński, w nagłówku jako *Sowczyński*. W 1648 r. głosował jako Jan Suffczyński skarbnik czerski, *Elektorów poczet*, s. 353. Zob. dok. nr 2.

113/3914

k. 97 – 97 v

b. d. i m.¹

Król potwierdza fakt, iż kancelarii mniejszej koronnej stanął Maciej Poniatowski. Zeznał ustanowienie pełnomocników w osobach Jana Wawrowskiego, wojskiego i pisarza grodzkiego kaliskiego, Adama Poniatowskiego, sekretarza królewskiego, Andrzeja Radolińskiego, i Walentego Piotrowskiego do wszystkich swoich spraw prawnych i procesów sądowych.

jęz. lac.

¹ Nie wpisano formuły końcowej z miejscowością i datą.

114/3915

k. 97 v – 98 v

b. d. i m.¹

Król stwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej zjawili się osobiście Stanisław Osmolski a także Katarzyna Giżanka, małżonkowie. Katarzyna pojawiła się w asystencji Mikołaja Sławoszewskiego, swojego tutora. Z drugiej strony stanął Karol Montelupi, poczmistrz królewski. Zeznali potwierdzenie pewnych spraw i dotrzymanie wszystkich ustaleń, w obecności świadków: wspomnianego Mikołaja Sławoszewskiego, Wojciecha (*Albertus*) Rożnowskiego (*Rosnowski*), pisarza kancelarii koronnej i Kaspra Rogali. Wadium ustalono na dwa tysiące złotych polskich. Ustanowiono też wzajemny zapis na dobrach i jako miejsce ewentualnego pozwu gród warszawski lub sądy miejskie warszawskie.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce na miejscowość oraz datę.

115/3916

k. 98 v – 99 v

b. d. i m.¹

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął Aleksander Trzebiński, biskup przemyski, administrator opactwa jędrzejowskiego, podkanclerzy koronny. Zeznał w imieniu swoim oraz swych spadkobierców ustąpienie z wieczystych praw do wsi Celejów w ziemi i powiecie czerskim², po obu brzegach, z folwarkiem, lasami, gruntami, stawami i wszelkimi przydatkami, na rzecz Bartłomieja Grabianki (*Grabionki*), stolnika czerskiego. Ustąpienie obejmuje także prawo patronatu, daniny, czynsze. Zgadza się na urzędowe wprowadzenie Grabianki w dobra przez woźnego ziemskiego. Uwalnia Grabiankę od wszystkich swoich zapisów i pozwów dotyczących dóbr³.

jęz. lac.

¹ Zostawiono puste miejsce na miejscowość oraz datę. ² W rzeczywistości w powiecie garwolińskim. *Atlas Historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, cz. II, pod redakcją W. Pałuckiego, s. 153.

³ Zob. dok. 115.

116/3917

k. 99 v – 100

b. d. i m.

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął Bartłomiej Grabianka (*Grabionka*), stolnik czerski. Zeznał dług w wysokości tysiąca pięciuset² złotych polskich wobec Aleksandra Trzebińskiego, biskupa przemyskiego, administratora opactwa jędrzejowskiego³. Sumę tę zapisuje na wszystkich dobrach dziedzicznych, niemniej także zastawnych, i zobowiązuje się ją spłacić w urzędzie grodzkim warszawskim na przyszłe święto Obrzezania Pańskiego (1 stycznia) pod wadium tysiąca pięciuset złotych polskich.

jęz. lac.

¹ Zostawiono miejsce na miejscowość i datę. ² W nagłówku błędnie *1000 floren*. ³ Zob. dok. 114.

117/3918

k. 100 v – 101

b. d. i m. [Warszawa, 25 lipca 1643 ?]¹

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął Bartłomiej Grabianka, stolnik czerski. Zeznał pewną umowę czyli kontrakt na dzierżawę wsi Duchnów (*Duchnowo*) w ziemi warszawskiej, zawarty w dniu złożenia zeznania, w Warszawie 25 VII roku bieżącego, [1643 ?]¹ pomiędzy nim a Łukaszem z Bnina Opalińskim, marszałkiem wielkim koronnym. Wadium ustalono na trzy tysiące pięćset złotych polskich.

jęz. lac.

¹ W dokumencie zawarta jest data złożenia zeznania jednak trudno jednoznacznie ustalić, czy chodzi o rok 1643 czy może raczej 1644. Na końcu dokumentu zostawiono puste miejsce na formułę datacji.

118/3919

k. 101 – 102

b. d. i m.¹

Król potwierdza, że w kancelarii koronnej stanął Wojciech (*Albertus*) Krasiński, sekretarz królewski. Zeznał ustąpienie z dziedzicznych dóbr zwanych Bądkowo (*Będkow*), położonych w ziemi ciechanowskiej, z folwarkiem i wszystkimi przydatkami i poddanymi, na rzecz Jana Kazimierza Krasińskiego, kasztelana warszawskiego i jego spadkobierców. Ustąpienie i przekazanie obejmuje także dwie włóki chełmińskie dóbr zwanych Wysoka, położonych w dobrach Wola Wodzyńska (*Wodynska*), w ziemi ciechanowskiej. Zgadza się na urzędową intromisję Krasińskiego w te dobra przez woźnego ziemskiego.

jęz. lac.

¹ Zostawione puste miejsce na miejscowość i datę.

119/3920

k. 102 – 102 v

Warszawa, 1 sierpnia 1643

Sabbato ipso die festi Sancti Petri in vinculis

Król stwierdza, iż w kancelarii mniejszej koronnej Andrzej Wybranowski¹, oraz Piotr, Aleksander i Mikołaj Wybranowscy. Zeznali w imieniu swoim a także duchownych, Stefana i Zygmunta, swoich braci rodzonych, ustąpienie ze swoich części dziedzicznych wsi Wybranowo i Pyzdrowiec (*Puzdrowiec*) w powiecie kcyńskim, oraz wsi Gorzewo w powiecie gnieźnieńskim w województwie poznańskim. Ustępują z nich i z wszystkich należnych przydatków na rzecz swojego brata Piotra Wybranowskiego, kanonika wiślickiego, prepozyta stróżyckiego. Zgadniają się na wprowadzenie urzędowe do dóbr przez woźnego.

Relacja *eiusdem ut supra* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].

jęz. lac.

¹ Określony tytułem *Venerabilis*, co może sugerować, że także był duchownym.

120/3921

k. 102 v – 103 v

Warszawa, 1 sierpnia 1643

Sabbato ipso die festi Sancti Petri in vinculis

Król przychyła się do prośby i zezwala wpisać do ksiąg kancelarii mniejszej koronnej i wydać w postaci ekstraktu oblatowany w tym urzędzie poniższy dokument¹.

Władysław IV stwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanęła Katarzyna Pernusówna, żona Filipa Huttiniego, sekretarza królewskiego, doktora obojga praw, pisarza dekretowego, w towarzystwie Łukasza Drewno, rajcy Starej Warszawy, jako swego tutora. Zeznała pokwitowanie swojego męża z sumy tysiąca złotych węgierskich, jakie winien był jej tytułem posagu i wiana. Stwierdziła, iż mąż przypuścił ją do posiadanych przywilejów dożywocia i dzierżawy na dobrach miasta i sołectwa Ślesin² w kluczu ciężkowickim, w powiecie poznańskim, do sołectwa czyli wójtostwa wsi Strzemieszyce, w kluczu sławkowskim i do sołectwa czyli karczmy zwanej Miejsce koło wsi Rozkochów (*Roskokówka*) w kluczu lipowieckim w diecezji krakowskiej. Z dóbr tych, wielkim kosztem odrestaurowanych przez Huttiniego, dochód roczny wynosi tysiąc sto monety polskiej, a w przypadku ustąpienia z tych dóbr cena za ich odstąpienie wyniosłaby wedle szacunku osiem tysięcy monety polskiej, co byłoby równoważne sumie tysiąca [złotych] węgierskich, jakie mąż nadał jej zapisem w księgach radzieckich krakowskich 24 lipca 1636 roku tytułem zabezpieczenia posagu i wiana.

Relacja *eiusdem ut supra* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].
jęz. łac.

¹ Z kontekstu wynika, że został wystawiony w tym samym czasie co potwierdzenie, tj. 1 sierpnia 1643. ² Ślesin położony był w woj. kaliskim, należał do biskupów poznańskich.

121/3922

k. 103 v – 104 v

Warszawa, 11 kwietnia 1643

Sabbatho post Festa Solennia Sacri Paschatis

Król potwierdza, że w kancelarii koronnej mniejszej stanął Hieronim na Radziejowicach Radziejowski, starosta łomżyński i kamionacki. Zeznał ustąpienie z dóbr Drożęcino, Lubiejewo, Popki i Kozubowizna w ziemi łomżyńskiej, powiecie kolskim, które uzyskał od Samsona Wąsowicza drogą zapisu w księgach grodzkich łomżyńskich, a teraz przekazuje je z powrotem temuż Samsonowi Wąsowiczowi. Uwalnia dobra od wszystkich swoich zapisów.

Relacja *eiusdem ut supra* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].
jęz. łac.

122/3923

k. 104 v – 105

Warszawa, 11 kwietnia 1643

Sabbatho post Festa Solennia Sacri Paschatis

Władysław IV potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął Hieronim na Radziejowicach Radziejowski, starosta łomżyński i kamionacki. Zeznał zapis na rzecz Samsona Wąsowicza, w sprawie dziedzicznych dóbr w ziemi łomżyńskiej, powiecie kolskim, które ten ustąpił mu zapisem w grodzie łomżyńskim¹. Radziejowski zobowiązuje się, że jego małżonka Eufrozyna [Tarnowska] z Tarnowa złoży w tej sprawie zeznanie w przeciągu dwunastu tygodni w dowolnych aktach urzędowych Królestwa. Wadium w sprawie wynosi dziesięć tysięcy złotych. Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].

jęz. łac.

¹ Zob. dok. 120.

123/3924

k. 105 – 105 v

Warszawa, 11 kwietnia 1643¹

Król stwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął osobiście Samson Wąsowicz. Zeznał on w imieniu swoim i Jadwigi z Kotlic, małżonki, iż za pozwoleniem królewskim, wydanym dnia 4 VII 1642 w Warszawie, ustępuje z wszelkich praw do dóbr Panow i sołectwa tamże Hieronimowi na Radziejowicach Radziejowskiemu i jego żonie Eufrozynie [Tarnowskiej] z Tarnowa. Stwierdził, że jego żona złoży zeznanie w sprawie w przeciągu dwóch tygodni. Wadium w sprawie wynosi dziesięć tysięcy złotych polskich.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].

jęz. lac.

¹ Formuła datacji: *ut supra*.

124/3925

k. 105 v – 106

Warszawa, 11 kwietnia 1643¹

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanął osobiście Hieronim na Radziejowicach Radziejowski, starosta łomżyński. Zeznał ustąpienie na rzecz Samsona Wąsowicza z dwóch zapisów. Pierwszego dotyczącego sumy dwóch tysięcy sześciuset złotych polskich, zapisanej tytułem cesji przez Marcina Kowalewskiego, pisarza ziemskiego łomżyńskiego w urzędzie grodzkim łomżyńskim. Drugi zapis dotyczył sumy dwustu złotych polskich, zapisanych przez Stanisława Brzoskę, podkomorzego ziemskiego nurskiego, w aktach Trybunału Koronnego Piotrkowskiego.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].

jęz. lac.

¹ Formuła datacji: *ut supra*.

125/3926

k. 106 – 106 v

Grodno, 22 luty [1644?]¹

Die Sabbati ante Festum Sancti Mathiae Apostoli proxima

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej zjawił się osobiście Olbracht (*Albertus*) Giżycki, stolnik ziemski wieluński, sekretarz królewski. Zeznał on ustanowienie pełnomocnikami do pensji zbożowej z opactwa wągrowieckiego, w osobach Abrahama Giżyckiego, swego brata, i Tomasza Szaczykowskiego.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].

jęz. lac.

¹ Data roczna: „Anno quibus supra”. Wg Radziwiłła, Pamiętnik, t. 2, s. 391, król był w Wilnie, choć wyjeżdżał na polowania.

126/3927

k. 106 v – 107

Grodno, 2 października 1643¹

Feria sexta post festum Sancti Michaelis proxima

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej stanęła Aleksandra [Sobieska] z Sobieszyna, wdowa po Krzysztofie Wiesiołowskim, marszałku wielkim litewskim, starostowa (*capitanea nostra*) suraska i tykocińska. Zeznała ustanowienie pełnomocników do swoich spraw sądowych zwłaszcza w Trybunale Koronnym Lubelskim i Piotrkowskim, w osobach Tomasza Karniewskiego

stolnika ciechanowskiego, podstarościego suraskiego, Andrzeja Świnołęskiego (*Swinoleński*), Pawła Rosieckiego, Jerzego Szymborskiego, Jana Kotuńskiego, podstarościego tykocińskiego i kleszczelskiego, Jakuba Pniewskiego, Jana Zakrzewskiego, Filona Steczkiewicza, Adama Sierputowskiego podstarościego łomżyńskiego, Anzelma Szablowskiego, Jana Gojdanowskiego, Pawła Chrostowskiego, i Andrzeja Borkowskiego.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Król miał wyjechać z Grodna 27 IX 1643, wolno posuwając się ku Wilnu, zob. Albrycht Stanisław Radziwiłł, *Pamiętnik o dziejach w Polsce*, t. 2, przeł. i oprac. Adam Przyboś i Roman Żelewski, Warszawa 1980, s. 366.

127/3928

k. 107 – 107 v

Grodno, 3 października 1643¹

Die Sabbati post festum Sancti Michaelis Archangeli

Król potwierdza, iż przed aktami mniejszej koronnej stanęli osobiście Krystyna [Wiśniowiecka] na Wiśniowcu, żona Piotra Daniłowicza krajczego koronnego i starosty krzemienieckiego, w towarzystwie męża, oraz Adam Krasicki z drugiej strony. Zeznali pewną umowę, dotyczącą pewnych spraw, zawartą w dniu dzisiejszym, w Grodnie 3 X 1643 roku, podpisaną też przez Jakuba Sobieskiego wojewodę ruskiego, Piotra Daniłowicza krajczego koronnego, Jakuba Maksymiliana Fredrę podkomorzego przemyskiego, regensa kancelarii większej koronnej. Wadium w sprawie ustalono na trzydzieści pięć tysięcy złotych.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego].

jęz. lac.

¹ Odnośnie daty zob. przypis do poprzedniego dokumentu.

128/3929

k. 107 v – 108

Warszawa, 10 listopada 1643

Feria tertia ante festum Sancti Martini Episcopi et Confessoris

Król stwierdza, że w kancelarii mniejszej koronnej przybył osobiście Aleksander z Brzezia Brzeski, archidiakon zawichojski, kanonik krakowski, sekretarz królewski. Zeznał, iż działając na mocy upoważnienia nadanego mu przez Piotra Gembickiego, biskupa krakowskiego, księcia siewierskiego oraz kapituły krakowskiej, zapisanego w księgach grodzkich krakowskich, ustanawia pełnomocników do spraw sądowych biskupa oraz kapituły w osobach Piotra Sławińskiego, sekretarza królewskiego, Marcina Łochińskiego i Wojciecha (*Albertus*) Kownackiego.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

129/3930

k. 108 – 108v

Wilno, 15 grudnia 1643

Feria tertia post festum Sanctae Luciae virginis et martyris

Król stwierdza, że przed aktami kancelarii mniejszej stanął czcigodny Wirgiliusz Puciatelli sekretarz królewski, który zeznał ustanowienie go przed aktami

radzieckimi Starej Warszawy plenipotentem ur. i znakomitego medyka królewskiego, Franciszka de Rubeis, do sporu z znakomitym Antonim de Grata oraz do rekuperowania, przez króla wyznaczonej pensji rocznej u magistratu Gdańska, odebrania 1000 złotych i skwitowania z niej.

Relacja *eiusdem* [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

130/3931

k. 108v – 109

Wilno, 22 grudnia 1643

Feria tertia in crastino Festi Sancti Thomae Apostoli

Król stwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył Jan Wypyski chorąży ziemi nurskiej i zeznał ustanowienie swymi plenipotentami Wojciecha (*Albertum*) Sowczyńskiego podstarościego sochaczewskiego¹, Andrzeja Świnołęskiego, Mikołaja Sławoszewskiego, Jakuba Strzemesznego², Wawrzyńca (*Laurentium*) Witowskiego, Krzysztofa Wolskiego, Andrzeja Orłowskiego, Jana Arciszewskiego. Upoważnia ich do reprezentowania go we wszystkich sądach i wszelkich sprawach, w tym przeciwko poddanym, niemniej do wyznaczenia innych plenipotentów na swe miejsce.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Przy braku interpunkcji przyjęto, że urząd odnosi się do Sowczyńskiego, identycznego z Suffczyńskim, zob. dok. 3940. Strzemeszny – może chodzi o Strzemeskiego h. Lubicz, Niesiecki, VIII, s. 547, w 1648 głosował z ziemi warszawskiej Jakub Strzemeszny, Elektorowie królów, s. 351.

[k. 109v pusta]

131/3932

k. 110 – 110v

Wilno, 2 stycznia 1644

postridie Circumcisionis Domini

Król oznajmia, że przed aktami kancelarii mniejszej stawiał się Krzysztof Wegner (*Vegner*) jego sekretarz i plenipotent trzech miast królewskich zanosząc solenna protestację przeciwko znakomitemu Martinowi Neuman¹, pisarzowi kancelarii elektora [brandenburskiego] i plenipotentowi krawców z Rosengarten² (*Sartorum Rosgartensium*). Zarzuca mu, że wniósł 20 IV 1643 (*in vigilia festi sancti Thomae*) sprawę przed sądem relacyjnym [królewskim], dopuścił się fałszerstwa, wbrew osądzonej, wśród spraw Księstwa Pruskiego w 1642 r. sprawie, kiedy pełnomocnikami byli Jan Domagalicz i znakomity Fryderyk Stegman. Król wobec tego zlecił weryfikację akt w sądzie zadwornym (*Aulicum*) i wydanie wyroku. Tymczasem, ponieważ jednak szkody ponieśli krawcy trzech miast królewskich, odnosząc się do kwestii zasadniczej, by sprawiedliwość nie odwlekała się, zlecił działanie Andrzejowi Leszczyńskiemu referendarzowi koronnemu. Neumana, który dopuścił się obrazy sądu króla i senatorów, fałsyfikacji akt, oraz wszystkich jego popleczników, w tym krawców z Rosengarten obłożył karą 2000 złotych węgierskich i zwrotem wszystkich strat i kosztów poniesionych przez krawców miast królewskich i wspomnianego Wegnera.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego biskupa przemyskiego, podkanclerzego koronnego, opata jędrzejowskiego.

¹ W dokumencie także pisownia *Nauman*. ² Rosengarten, z kilku miejscowości o tej nazwie chodzi zapewne o niewielką wieś w Prusach Książęcych, niedaleko Królewca, SGKP, XII, s. 752; znacznie większa wieś o tej nazwie znajdowała się koło Giżycka.

132/3933

k. 110v – 111

Wilno, 5 stycznia 1644

Ipsa die in vigilia Ephiphaniarum Domini

Król stwierdza, że Aleksander Koniecpolski zeznał przed aktami kancelarii mniejszej ustanowienie plenipotentami Stanisława Zaremby pisarza grodzkiego radomskiego, Jana Szytkowskiego, Stanisława Dobrosielskiego, Jana Dobrzynieckiego, we wszelkich sprawach sądowych, we wszelkich sądach, włącznie z Trybunałem Koronnym.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

133/3934

k. 111 – 111v

Wilno, 7 stycznia 1644¹

Feria quinta postridie Ephiphaniarium

Król potwierdza, że Andrzej Bujalski, jego sekretarz przed aktami kancelarii mniejszej zeznał ustanowienie plenipotentami Chryzostoma Korzenkiewicza i Macieja Bukowieckiego, dając im moc działania we wszystkich sporach prawnych i sprawach sądowych, przed wszystkimi sądami, ustanawiania przez tychże plenipotentów zastępców.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Nie podano daty rocznej i miesiąca, z ciągu wpisów wynika, że chodzi o rok 1644.

134/3935

k. 111v – 112

Wilno, 8 stycznia 1644

Feria sexta post festum SS. Trium Regum

Król stwierdza, że przed aktami kancelarii mniejszej stanęli czcigodny Andrzej Wybranowski, nadto Piotr, Aleksander i Mikołaj Wybranowscy, którzy w imieniu swoim i czcigodnego Stefana oraz Zygmunta Wybranowskich¹ swych braci rodzonych zeznali ustanowienie plenipotentami Jana Tańskiego pisarza grodzkiego gnieźnieńskiego, Wojciecha (*Albertum*) Korzeniewskiego pisarza grodzkiego kościańskiego (*Costen.*)² i Alberta Bartochowskiego. Upoważnili ich do występowania wspólnie i pojedynczo we wszystkich sprawach prawnych i sądowych we wszystkich sądach³.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Zapewne Wybranowscy h. Poraj, Niesiecki, IX, s. 449. ² Korzeniowscy, Korzeniewscy h. Nałęcz, Boniecki (XI, s. 225) podaje pod 1639 r. jako pisarza gr. kościańskiego Stefana, potem pisarze ziemskiego poznańskiego. ³ Na dolnym marginesie karty 111v notatka w języku szwedzkim.

135/3936

k. 112 – 112v

Wilno, 19 stycznia 1644

Feria tertia ante festum Sanctae Agnetis Virginis et Martyris

Król stwierdza, że do akt kancelarii mniejszej stawiał się osobiście Mikołaj Kiszka de Ciechanowiec podskarbi [wielki] litewski, starosta i administrator mohylowski, gieranoński, lipniski, który ustanowił plenipotentami Aleksandra Brynzę (Brynza) i Piotra Włochowicza do wszelkich akcji prawnych i spraw sądowych we wszelkich sądach

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

Trzebiński Aleksander, bp przemyski, podkanclerzy kor.: 3938, 3939, 3940, 3941, 3942,

136/3937

k. 112v – 113

Wilno, 19 stycznia 1644

Feria tertia ante festum Sanctae Agnetis Virginis et Martyris

Król stwierdza, że do akt kancelarii mniejszej stawiał się osobiście Paweł Pniewski pisarz kancelarii i zeznał ustanowienie swym plenipotentem Tomasza Karniewskiego¹ stolnika ciechanowskiego swym pełnomocnikiem, w tym daje mu prawa ustanowienia w swoje miejsce plenipotentów, w pewnej sprawie z młynarzem w tenencie kleszczowskiej, w tym do odebrania pewnej sumy pieniędzy i wydania kwitu.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Boniecki, IX, s. 262: h. Dąbrowa, podstarości suraski, stolnik ciechanowski 1645 (w oparciu o rejestrowane źródło).

137/3938

k. 113

Wilno, 22 stycznia 1644

Feria sexta post festum Sanctae Agnetis Virginis et Martyris

Król stwierdza, że do kancelarii mniejszej koronnej przybył osobiście Wojciech (*Albertus*) Wypyski, syn niegdyś Stanisława Wypyskiego i złożył uroczysty protest przeciwko Kazimierzowi Kotowskiemu, który zdobył na nim pustą kartę z podpisem i nie chce jej zwrócić, wobec czego protestuje przeciwko wszelkim nadużyciom i rezerwuje sobie akcję prawną.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

138/3939

k. 113 – 113

Wilno, 22 stycznia 1644¹

Feria sexta post festum Sanctae Agnetis Virginis et Martyris

Król stwierdza, że do kancelarii mniejszej koronnej przybył osobiście Wojciech (*Albertus*) Wypyski syn niegdyś Stanisława Wypyskiego i zeznał, że zapisy poczynione w grodzkie warszawskim w pełni aprobuje, i kwituje Jana Wypyskiego chorążego nurskiego i starostę mereckiego i jego sukcesorów z sum pieniężnych

albo obligacji zapisanych po rodzicach na dobrach Chrzanowo Duże i Małe, mieście Grodzisku i [wsi] Grodziska Wola².

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ Data: „Die Anno quibus supra”. ² Z opisu wynika, że chodzi o ob. Grodzisk Mazowiecki, na płn. i płn.–zach. od niego leżą pozostałe miejscowości.

139/3940

k. 113v – 114

Wilno, 22 stycznia 1644¹

Feria sexta post festum Sanctae Agnetis Virginis

Król stwierdza, że do akt kancelarii mniejszej stawił się osobiście Wojciech (*Albertus*) Wypyski i zeznał, że ustanowił swymi plenipotentami Wojciecha Suffczyńskiego (*Albertum Sofczyński*) podstarościego grodzkiego sochaczewskiego, Andrzeja Świnołęskiego, Mikołaja Sławoszewskiego, Jakuba Strzemesznego (*Strzemęszny*), Krzysztofa Wolskiego i Andrzeja Orłowskiego. Plenipotenci otrzymują moc prowadzenia wszelkich akcji prawnych ze wszystkimi stronami, w tym z poddanymi, we wszelkich sprawach Wypyskiego, w każdej instancji sądowej, również w Trybunale i na sejmach, nadto prawo ustanawiania plenipotentów na swoje miejsce.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ „Anno ut supra”.

140/3941

k. 114 – 114v

Wilno, 26 stycznia 1644

Feria tertia post festum Conversionis Sancti Pauli Apostoli

Król potwierdza, że przed aktami kancelarii mniejszej stawił się osobiście Mikołaj Bąkowski, dworzanin królowej [Ludwiki Marii], który zeznał ustanowienie plenipotentami Aleksandra, Jana, Ignacego i Krzysztofa Bąkowskich, stryjecznych braci. Dał im pełną moc podejmowania czynności prawnych w sprawie przejścia kaduka po niejakiem Vermudt¹.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na wpisanie imienia.

141/3942

k. 114v – 115

Wilno, 26 stycznia 1644

In crastino festi Conversionis Sancti Pauli Apostoli

Król stwierdza, że przed aktami kancelarii mniejszej stanął osobiście Stanisław Rakowski prepozyt pułtuski (*pułtowski*) i jego sekretarz oraz jako druga strona Władysław Wituski chorąży ziemi gostyńskiej, którzy zeznali zawarcie między sobą w Wilnie w dniu dzisiejszym pewnego kontraktu, który podpisali i opieczętowali pieczęcią publiczną. Ustanowili wadium w wysokości 8000 złotych w razie niedotrzymania kontraktu zarówno w całości, jak i jakiejś części, które można zaskarżać w którymkolwiek sądzie koronnym.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

142/3943

k. 115 – 116

Wilno, 26 stycznia 1644¹

Król potwierdza, że przed aktami kancelarii mniejszej stanął osobiście Władysław Wituski chorąży ziemi gostyńskiej. Zeznał on, że czcigodnemu Stanisławowi Rakowskiemu prepozytowi pułtuskiemu (*pultowskiemu*) sekretarzowi królewskiemu i jego prawnym spadkobiercom, zapisuje wieś swą dziedziczną Świniary (*Swinaryj*) wraz z folwarkiem, wszystkimi przynależnościami i dochodami w ziemi i powiecie gostyńskim zapisuje sumę 8000 złotych polskich na trzy lata od niniejszej daty, w formie wykupu albo wyderkafu. W razie gdyby Wituski, albo jego sukcesorzy w terminie nie wykupią wsi i nie wypłacą sumy 8000 złotych, Rakowski lub jego sukcesorzy obejmą wieś i zatrzymają do czasu pełnej spłaty; zezwala na urzędowe wwiązanie się kredytora w obecności woźnego i szlachty oraz objęcia dóbr. Wituski gwarantuje wypłatę wadium całością swego majątku ruchomego i nieruchomego. W razie niedotrzymania postanowień, przewiduje złożenie sprawy w jakimkolwiek sądzie i wypłacenie wadium Rakowskiemu. Coroczna wypłata czynszu od sumy 8000 złotych ma odbywać się 2 lutego (*pro festo Purificationis Beatissimae Virginis Mariae*) w kwocie 640 złotych polskich, po trzydzięci groszy licząc, Rakowskiemu albo jego sukcesorom. Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ Data: „die Mense et Anno quibus supra”. ² Świniary – zapewne chodzi o wieś leżącą ok. 36 km na wschód od Gostynina, kilka km od Wisły.

143/3944

k. 116 – 116v

Wilno, 12 luty 1644

Feria sexta ante Dominicam Quadragesimalem Invocavit

Król stwierdza, że przed do kancelarii mniejszej stawiał się osobiście Stanisław Przeclawski syn niegdyś Piotra i zeznał, że kwituje Trembeckiego¹ z kwoty 600 złotych polskich, faktycznie wypłaconych, co zapisano w aktach grodzkich krakowskich, w imieniu swym i małoletnich braci, Krzysztofa, Marcina i Piotra. Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na wpisanie imienia.

144/3945

k. 116v – 117

Wilno, 12 luty 1644

Feria sexta ante Dominicam Quadragesimalem Invocavit

Król potwierdza, że do akt metryki mniejszej koronnej przybył osobiście Andrzej Leszczyński de Leszno biskup kamieniecki i administrator opactwa czerwińskiego, który jako *tutor*, wuj i opiekun dzieci małoletnich, pozostałych po Zbąskim¹, urodzonych z Heleny Konstancji Przyjemskiej (*Przyjemska*) de Przeima, zeznał ustanowienie w sprawach dotyczących owe dzieci plenipotentów, Heleny Konstancji Przyjemskiej, Jerzego Słupeckiego de Konary starostę pilzneńskiego, Andrzeja

Przyjemskiego wuja wspomnianych dzieci. Nadaje im pełną moc podejmowania czynności prawnych we wszelkich sądach i instancjach.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]
jęz. lac.

¹ Nie podano imienia, chodzi o Stanisława, zob. nast. dokument.

145/3946

k. 117 – 117v

Wilno, 11 luty 1644¹

Król potwierdza, że przed aktami kancelarii mniejszej stanął osobiście Albrycht Stanisław Radziwiłł książę na Ołyce i Nieświeżu, kanclerz litewski, starosta piński, gniewkowski, tucholski i zeznał, że jako krewny z linii ojcowskiej zmarłego Stanisława Zbąskiego, ustanowiony został przez króla tutorem, uznaje plenipotentami Andrzeja Leszczyńskiego de Leszno biskupa kamienieckiego i administratora opactwa czerwińskiego, matkę dzieci Helenę Konstancję Przyjemską, Jerzego Słupeckiego de Konary starostę pilzneńskiego, Andrzeja Przyjemskiego wuja. Daje im pełną moc podejmowania czynności prawnych i występowania przed wszystkimi sądami.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]
jęz. lac.

¹ „Anno, die, Mense quibus supra”.

146/3947

k. 118

Wilno, 16 luty 1644

Feria tertia ante Dominicam Reminiscere Quadragesimalem

Król zaświadcza, że do akt kancelarii mniejszej stawił się osobiście Andrzej Bujalski jego sekretarz i zeznał, że ustanawia swym plenipotentami Macieja Poniatowskiego sekretarza królewskiego, Jana Raczkowskiego i Olbrachta (*Albrychtum*) Święteckiego królewskiego dworzanina pokojowego. Ustanawia ich do prowadzenia czynności prawnych i akcji przed sądem miejskim i wszelkimi innymi względem dóbr pozostałych po śmierci sławetnego Malejowskiego (*Maleiowski*)¹ mieszkańca Wiślicy², a nadanych Bujalskiemu.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]
jęz. lac.

¹ Pozostawiono puste miejsce na imię. ² Lekcja niepewna *Vislicien.* lub *Uisticien.*

147/3948

k. 118 – 118v

Wilno, 16 luty 1644

Feria tertia ante Dominicam Reminiscere Quadragesimalem

Król stwierdza, że do akt kancelarii mniejszej stawił się osobiście Stanisław Żurowski sekretarz kancelarii i zeznał, że ustanawia plenipotentami Piotra Cieszyckiego i Aleksandra Pogonowskiego. Upoważnienia ich, by wspólnie bądź osobno podejmowali czynności prawne we wszelkich sprawach Żurowskiego we wszystkich instancjach i sądach.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]
jęz. lac.

148/3949

k. 118v – 119v

Wilno, 18 luty 1644

Feria quinta ante Dominicam Reminiscere Quadragesimalem

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył osobiście Abraham de Gehenna Jacobson¹ starosta nowodworski (*Tygenhoffien.*) zeznał, że należność w kwocie 420 000 złotych polskich wobec niegdyś Jakuba de Gehenna² zostanie spłacona (*in vim gratitudinis*) przez skarb litewski z podatków. Król i Rzeczpospolita asygnowali jej wypłacenie i zawarto kontrakt z Mikołajem Kiszką podskarbinem wielkim litewskim. Spadkobiercami i dziedzicami tej sumy są wspomniany Abraham, Daniel de Gehenna Jacobson jego brat, oraz Anna Maria de Gehenna, siostra zeznającego², żona Macieja Rudgera. Przyjmują oni wspomnianą transakcję i sumę z wdzięcznością i zobowiązują się, wraz ze swymi spadkobiercami, uwolnić króla [i Rzeczpospolitą] od wszelkich pretensji w przyszłości.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Boniecki, VI, s. 20, przyjął pisownię nazwiska *von Geheme*; w 1639 wziął w zastaw dzierżawę Tigenhoff (Nowy Dwór), dworzanin królewski, otrzymał indygenat na sejmie 1658. ² Jakub Jacobson, zm. 1639, administrator mennic, w tym bydgoskiej i finansista, uzyskał obywatelstwo gdańskie, uszlachcony w 1622 r. przez Zygmunta III jako Jakub Jacobson von Emden, używał przydomka i herbu *Gehema*, Czaplewski, *Senatorowie*, s. 147–148.

149/3950

k. 119v – 120

Wilno, 4 marca 1644

Feria quarta ante Dominicam Laetare Quadragesimalem

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył osobiście czcigodny Andrzej Wybranowski, który zeznał, że przynależna mu część sumy pieniężnej odziedziczonej po Zofii Jabłkowskiej swej matce, zapisanej na dobrach wsi Redecz w województwie kaliskim, powiecie gnieźnieńskim przez Jana Popowskiego w imieniu swoim i sukcesorów, zapisuje i przekazuje wieczyście swemu bratu Mikołajowi Wybranowskiemu.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

150/3951

k. 120 – 120v

Wilno, 4 marca 1644

Feria quinta Magna ante festa solennia Sacri Paschatis

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybyli osobiście Władysław Wojna (*Wojna*) starosta garzdowski (*Gazdovien.*) jako jedna strona i czcigodny Samuel Kowalski proboszcz w Wysocicach (*Wysoczycze*) i sekretarz królewski jako druga strona. Zeznali oni zawarcie w dniu dzisiejszym w Wilnie pewnego kontraktu, który podpisali i opatrzyli pieczęciami, który niniejszym w pełni potwierdzają, pod wadium tysiąca talarów cesarskich. W razie niedotrzymania, niezadowolona strona lub jej sukcesorzy wniosą pozew do urzędu grodzkiego krakowskiego w terminie zawitym.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

151/3952

k. 120v – 121

Wilno, 4 marca 1644

Feria sexta ante Dominicam Rogationum

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył osobiście Jakub Nolde, porucznik lejbgwardii pieszej¹, który zeznał ustanowienie swym plenipotentem w sprawach prawnych i sądowych Absolona (*Absolonem*) Szade, w tym szczególnie do odzyskania zajętych przez skarb dóbr ruchomych i nieruchomości i gotówki w złocie i srebrze oraz towarach po śmierci Martina Nibsona Szkota, krawca (*Sartoris*) i Anny wdowy po sławetnym Pawle Scharth mieszczanach gdańskich.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ W Metryce: „Vicecapitaneus Pedestris Custodiae Corporis nostri”.

152/3953

k. 121 – 121v

Warszawa, 6 maja 1644

Feria sexta in Crastino festi Ascensionis Christi

Król potwierdza, że do kancelarii mniejszej koronnej przybył osobiście Daniel Kirscher pisarz pokojowy królewski¹ i zeznał że ustanowił swym plenipotentem znakomitego Jana a Gellern wójta miasta Gdańska (*Advocatum Civitatis Gedanen.*), do czynności prawnych i spraw przed wszystkimi sądami, a szczególnie do odzyskania dóbr ruchomych i nieruchomości, gotówki po zmarłym Georgu Schmith krawcu gdańskim, którego majątek zajął skarb.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ „Camerae nostrae notarius”.

153/3954

k. 121v – 122

Warszawa, 18 maja 1644

Feria quarta post festa solennia Sacri Pentecosten

Król poświadcza, że do kancelarii mniejszej przybył osobiście Stanisław Żurowski sekretarz kancelarii królewskiej i zeznał ustanowienia plenipotenta. N. Przybysławski¹ będzie go reprezentował w czynnościach prawnych i sądach, w szczególności zabiegał o odzyskanie ruchomości, nieruchomości, gotówki, towarów po Marcynie Stenhauff, mieszkańcu Skwierzyny (*Skwirzynen.*) zajętych przez skarb.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. łac.

¹ Tak imię Przybysławskiego podano w dokumencie.

154/3955

k. 122 – 122v

Warszawa, 19 maja 1644

Feria quinta post festa solennia Sacri Pentecosten

Król potwierdza, że do kancelarii mniejszej przybył osobiście Wojciech (Albertus) Białobrzeski jego sekretarz, zeznał on, że swymi plenipotentami wyznaczył Jana i

Grzegorza Białobrzeskich, swych braci rodzonych. Dał im pełną moc, by razem czy osobno, by jego część od sumy 12 000 złotych polskich, zapisanych przez Jana Zamoyskiego (*Zamojskiego*) de Zamoście starosty kałuskiego i do odebrania wspomnianej kwoty od Zamoyskiego, czy też jego administratora albo ekonomy. Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego] *jęz. lac.*

155/3956

k. 122v – 123

Warszawa, 19 maja 1644¹

Król potwierdza, że do kancelarii mniejszej przybył osobiście Wojciech (Albertus) Białobrzeski jego sekretarz, zeznał on, że ustanawia swymi pełnomocnikami braci rodzonych, Jana i Grzegorza Białobrzeskich. Będą oni upoważnieni do podejmowania wszelkich akcji prawnych we wszystkich sądach.

Relacja tego samego [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

¹ Data: „die et Anno quibus supra”.

156/3957

k. 123 – 125

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Sacratissimi Corporis Christi

Król potwierdza, że do kancelarii mniejszej przybyła osobiście Jadwiga de Rembierkowo Karwicka, żona niegdyś Stanisława Borkowskiego de Rościszowo, zaś obecnie Krzesława Dunin Karwickiego, wystąpiła ze wspomnianym małżonkiem jako opiekunem, nadto w asystencji Stanisława Laskowskiego instygatora koronnego i Macieja Goliańskiego pisarza aktowego urzędu marszałków koronnych i zeznała co następuje. Wszystkie posiadane przez nią dziedzicznie ruchomości i nieruchomości wraz z przynależnościami we wsi Gusin¹ w ziemi czerskiej w powiecie wareckim daruje wieczyście Andrzejowi Leszczyńskiemu a Leszno biskupa kamienieckiego, opata tynieckiego i jego spadkobierców. Rezygnując z dóbr zezwala na wwiązanie się do nich przez woźnego i w obecności szlachty i wyrzeka się w swym, i swych spadkobierców imieniu wszelkich praw do wspomnianych dóbr, a w razie niedotrzymania warunków ona lub jej sukcesorzy zostanie pozwana do sądu grodzkiego warszawskiego lub czerskiego w terminie zawitym.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego biskupa przemyskiego, opata czerwińskiego i podkanclerzego koronnego.

j. lac.

¹ Karwicka posiadała część wsi.

157/3958

k. 125 – 126

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Corporis Christi Domini

Król potwierdza, że w kancelarii mniejszej stawiała się Jadwiga [Karwicka] de Rembierków niegdyś żona Stanisława Borkowskiego de Rościszew, a obecnie Krzesława Dunin Karwickiego, które wystąpiła ze wspomnianym małżonkiem jako opiekunem, nadto w asystencji Stanisława Laskowskiego instygatora koronnego i

Macieja Goliańskiego pisarza aktowego urzędu marszałków koronnych i zeznała co następuje. Wszystkie swe dziedziczne dobra ruchome i nieruchome wraz z przynależnościami we wsi Celejewo (*Celeiow*)¹ w ziemi czerskiej w powiecie wareckim, w tym prawa zwierzchnie, łącznie z prawem patronatu w mieście Wilka² przekazuje Adamowi Kazanowskiemu a Kazanow marszałkowi nadwornemu koronnemu, staroście bielskiemu, soleckiemu, borysowskiemu i jego sukcesorom. Rezygnując z wszelkich praw w imieniu swoim i jej spadkobierców zezwala na wwiązanie do dóbr z woźnym i szlachtą. W razie niedotrzymania tego zostanie pozwana, lub jej spadkobiercy do sądu grodzkiego warszawskiego lub czerskiego. Relacja Aleksandra Trzebińskiego biskupa przemyskiego, opata czerwińskiego i podkanclerzego koronnego.

j. lac.

¹ Karwicka posiadała część wsi; chodzi o Celejów, jednakże wieś leży w pow. garwolińskim, ok. 5 km na płn.–zach. od wsi Wilga. ² Ob. Wilka, zob. poprzedni przypis oraz dok. 114–115, 159.

158/3959

k. 126 – 126v

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Corporis Christi Domini

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył osobiście Andrzej Leszczyński a Leszno biskup kamieniecki i opat tyniecki z jednej, oraz Jadwiga [Karwicka] de Rembiertow niegdyś żona Stanisława Borkowskiego de Rościszew, obecnie zaś Krzesława Dunina Karwickiego, w jego asystencji, jako druga strona. Zeznali oni w swym imieniu i imieniu spadkobierców, że zawarli pewien kontrakt w dniu dzisiejszym w Warszawie, który podpisali i opieczętowali, i teraz w całości potwierdzają. Ustanawiają wadium 10 000 złotych polskich w razie niedotrzymania kontraktu, ewentualnie pozwy będą do sądu grodzkiego warszawskiego, lub czerskiego w terminie zawitym.

Relacja jak wyżej [Aleksandra Trzebińskiego, podkanclerzego koronnego]

jęz. lac.

159/3960

k. 127a – 127a v

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Corporis Christi Domini

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył osobiście Andrzej Leszczyński de Leszno biskup kamieniecki i opat tyniecki jako jedna strona, Bartłomiej Grabionka¹ stolnik czerski jako druga strona. Strony zeznały zawarcie pewnego kontraktu w Warszawie 22 V 1644, który podpisały i opieczętowały, a teraz w całości potwierdzają i ustanawiają wadium w wysokości 9000 złotych polskich; w razie niedotrzymania kontraktu niezadowolona strona lub ich sukcesorzy złożą pozew w urzędzie grodzkim warszawskim lub czerskim w terminie zawitym, bez możliwości odwołki.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego biskupa przemyskiego, opata czerwińskiego i podkanclerzego koronnego.

j. lac.

¹ Tak w dokumencie, w nagłówku *Grabianka*.

160/3961

k. 127a v – 128

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Sacratissimi Corporis Christi Domini

Król poświadcza, że do kancelarii mniejszej przybył osobiście Bartłomiej Grabianka stolnik ziemi czerskiej i zeznał, że w swym i swych spadkobierców imieniu rezygnuje z posiadanej

części dziedziny wsi Celejów (*Celeiow*) w ziemi czerskiej, wraz ze wszystkimi przynależnościami oraz prawem prezenty w kościele w mieście Wilga (*Wilka*), na rzecz Andrzeja Leszczyńskiego biskupa kamienieckiego i opata tynieckiego i jego spadkobierców. Zabezpiecza nowego posesora przed wszelkimi ciężarami, zapisami i pretensjami na przyszłość i zezwala na wwiązanie urzędowe z woźnym i szlachtą. Zobowiązuje się sam wraz ze swą żoną Anną Gliniecką wraz z dwoma jej przyjaciółmi z rodu w ciągu dwunastu tygodni zeznać potwierdzenie obecnego zapisu w aktach czerskich. W razie sporu strony będą pozywać się do sądu grodzkiego warszawskiego albo czerskiego w terminie zawitym.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego.

j. lac.

Zob. dok. 114, 115, 159, 159

161/3962

k. 128v

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Corporis Christi Domini

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej stawił się osobiście Andrzej Gąszczyński (*Gąszczeński*)¹ i zeznał, że kwituje Andrzeja Leszczyńskiego a Leszno biskupa kamienieckiego i opata tynieckiego z sumy 5000 złotych polskich, zgodnie z kontraktem zawartym w Warszawie 22 V 1644.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego biskupa przemyskiego, opata czerwińskiego i podkanclerzego koronnego.

j. lac.

¹ Gąszczyńscy v. Gąścińscy v. Gąszczyńscy, Boniecki, VI, s. 10.

162/3963

k. 129 – 129v

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Corporis Christi Domini

Król potwierdza, że do akt kancelarii mniejszej przybył osobiście Andrzej Leszczyński a leszno biskup kamieniecki i opat tyniecki i zeznał, że zawarł z Adamem Kazanowskim a Kazanow marszałkiem nadwornym koronnym, starostą bielskim, borysowskim, soleckim, kozienickim pewien kontrakt w Warszawie 23 V 1644, który został podpisany przez strony i opieczętowany. Potwierdza tenże kontrakt w całości. Dotrzymanie postanowień obwarowano wadium 7000 złotych polskich, o które strona niezadowolona – w tym sukcesorzy – mogą pozwać do sądu grodzkiego warszawskiego albo czerskiego w terminie zawitym.

Relacja tegoż Aleksandra Trzebińskiego.

j. lac.

163/3964

k. 129v – 130

Warszawa, 23 maja 1644

Feria secunda ante festum Corporis Christi Domini

Król potwierdza, że do kancelarii mniejszej koronnej stawił się osobiście Andrzej Leszczyński a Leszno biskup kamieniecki i opat tyniecki i zeznał, że ustanowił swymi plenipotentami Szymona Wnorowskiego i Andrzeja Dulskiego. Upoważnia ich do czynności prawnych i występowania we wszelkich sądach koronnych, we wszelkich jego sprawach.

Relacja tegoż Aleksandra Trzebińskiego.

j. lac.

164/3965

k. 130 – 130v

Warszawa, 23 maja 1644

Feria quarta ante festum Sacratissimi Corporis Christi Domini

Król poświadcza, że kancelarii mniejszej stawiła się osobiście sławetna Anna Poznańczykowa, wdowa po niegdyś sławetnym Wojciecha (*Alberti*) Poznańczyku mieszczaninie i kupcu (*Negotiatoris*) warszawskim, która zeznała, że ustanowiła Wojciecha (*Albertum*) Rosnowskiego pisarza kancelarii królewskiej swym plenipotentem. Dała mu moc występowania we wszystkich czynnościach prawnych jej dotyczących, we wszystkich sprawach w sądach koronnych.

Relacja Aleksandra Trzebińskiego biskupa przemyskiego, opata czerwińskiego i podkanclerzego koronnego.

j. lac.

[na k. 130v–131 i 139v, 140, 140v, 144v notki w języku szwedzkim]

[k. 131–144 nie zawierają wpisów Metryki]

Na kartach 133v – 139v znajduje się wykaz nagłówków tych dokumentów zawartych w tomie, z zaznaczeniem numeru, nie obejmuje jednakże całego tomu Metryki, a tylko karty 5 – 90.

Koniec wpisów

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**